

جریان اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های
سرمایه‌ای در چارچوب قوانین و مقررات
موجود و اثر آن بر قیمت برخی نهاده‌ها

کد موضوعی: ۲۳۰

شماره مسلسل: ۸۹۲۲

اسفند ماه ۱۳۸۶

دفتر: مطالعات برنامه و بودجه

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	۱. چارچوب کلان فرایند گردش اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۶	۲. فرایند شکل‌گیری طرح‌های تملک دارایی‌ها براساس قوانین و مقررات حاکم
۸	۲-۱. مرحله مطالعات طرح
۸	۲-۲. تصویب طرح‌های عمرانی
۱۰	۲-۳. فرایند تخصیص اعتبار
۱۲	۲-۴. انتخاب پیمانکار
۱۳	۲-۵. نظارت بر طرح‌های عمرانی
۱۴	۲-۶. تعمیر و نگهداری طرح‌های عمرانی
۱۶	۳. سهم اعتباری مراحل مختلف اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۱۶	۳-۱. فرایند هزینه‌کرد طرح‌های عمرانی
۲۱	۳-۲. روش تمرکز بر اقلام عمده
۲۶	۴. اثر افزایش اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بر قیمت برخی نهاده‌های مرتبط
۳۳	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

جریان اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در چارچوب قوانین و مقررات موجود و اثر آن بر قیمت برخی نهاده‌ها

چکیده

مهم‌ترین عرصه حضور بخش عمومی در فرایند سرمایه‌گذاری در اقتصاد ایران، طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای است. در فرایند اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای نهاده‌های مالی، انسانی، فیزیکی و اطلاعاتی، ورودی سیستم اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هستند که هرکدام در بازارهای مربوط به خود تحت سازوکار بازار (عرضه و تقاضا) مبادله می‌شوند و نتیجه ترکیب، تبدیل و تغییر نهاده‌های مزبور به صورت طرح یا پروژه متبلور می‌شود. بستر حقوقی این فرایند، قوانین و مقررات حاکم بر طرح‌های عمرانی است. این قوانین بسیار پیچیده و بعضاً متناقض به طوری که حتی تعاریف متفاوتی از طرح‌های عمرانی در این قوانین وجود دارد.

بررسی روند داده‌های بودجه‌ای نشان می‌دهد که با افزایش درآمدهای نفتی تخصیص اعتبار به این طرح‌ها افزایش می‌یابد. این افزایش عمدتاً با هدف اشتغال‌زایی و کاهش تورم صورت می‌گیرد، ولی افزایش اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای الزاماً به کاهش دوره اجرا و بهره‌برداری زودهنگام این طرح‌ها منجر نمی‌شود. افزایش اعتبارات مذکور، افزایش تقاضای نهاده‌های مورد نیاز در اجرای این طرح‌ها را در پی دارد و به علت محدودیت ظرفیت تولیدی و واردات کشور، قیمت نهاده‌های مورد نیاز در اجرای این طرح‌ها افزایش می‌یابد و این افزایش هم به نوبه خود تحت سازوکار اثر تسری^۱ به سایر بخش‌های اقتصادی (که از این نهاده‌ها استفاده می‌کنند) سرایت می‌کند و به افزایش تورم منجر می‌شود و تداوم این امر انتظارات تورمی را تشدید می‌کند.

براساس برآوردها از هر واحد اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای سهم نهاده‌های اصلی مورد استفاده در این نوع طرح‌ها بدین صورت است: بازار میلگرد ۱۳ درصد، کارگر ۸ درصد، سایر آهن‌آلات ۸ درصد، تیرآهن و سیمان هرکدام ۷ درصد و حمل مصالح ۵ درصد. بدین ترتیب می‌توان گفت که ۱۳ درصد هر واحد افزایش اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای جذب بازار میلگرد می‌شود. افزایش قیمت «انواع میلگرد»، «تیرآهن»، و «ورق» در سال ۱۳۸۵ شاهد این

مدعاست.^۱ لذا افزایش تخصیص اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بدون اولویت‌بندی بیشتر در افزایش قیمت‌ها ظاهر می‌شود تا افزایش ظرفیت‌ها.

مقدمه

سرمایه‌گذاری در اقتصاد در راستای رشد اقتصادی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است که در ادبیات اقتصادی مطالعات گسترده‌ای را به خود اختصاص داده است. این موضوع در کشورهای در حال توسعه می‌تواند به‌طور مستمر رشد اقتصادی را افزایش دهد و با رشد و گسترش تولید، منابع لازم را به‌منظور سرمایه‌گذاری بیشتر مهیا سازد. این امر در تئوری‌های اقتصادی و همچنین تجربه دیگر کشورها به‌دلیل درون‌زا بودن سرمایه‌گذاری و رابطه دو طرفه آن با تولید قابل مشاهده است. بدین مفهوم که با افزایش سرمایه‌گذاری و افزایش موجودی سرمایه، تولید در دوره بعد افزایش می‌یابد، افزایش تولید، اشتغال را در اقتصاد بیشتر می‌کند؛ افزایش اشتغال و به تبع آن افزایش تولید، تقاضا را برای سرمایه‌گذاری افزایش می‌دهد. تداوم این چرخه به افزایش رشد اقتصادی منجر می‌شود.

در ایران تخصیص اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (پروژه‌های عمرانی) در بودجه‌های سنواتی، اصلی‌ترین کانال حضور بخش عمومی در فرایند سرمایه‌گذاری کشور است که تأثیر بسزایی بر متغیرهای کلان اقتصادی از جمله رشد اقتصادی، تورم و بیکاری دارد. به همین دلیل، دولت‌ها در ایران همواره در پی تزیق منابع عمومی به این بخش بوده‌اند و منابع تأمین آن‌هم عموماً درآمدهای نفتی بوده است.

با توجه به تبعات آن حداقل از دو منظر اثر تورمی و میزان ظرفیت اجرایی کشور محل نقد و بررسی بوده است.^۲

گزارش حاضر با توجه به دو منظر فوق (اثر تورمی و ظرفیت اجرایی کشور) نحوه جریان اعتبارات طرح‌های عمرانی را در قالب قوانین و مقررات فرایند اجرایی و اثر واقعی آن در بازار برخی نهادها به بحث می‌گذارد. بر این اساس در بخش اول فرایند اثرگذاری اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در اقتصاد تحلیل می‌شود. در بخش دوم گزارش مراحل هزینه‌کرد اعتبارات طرح‌های عمرانی بر اساس قوانین و مقررات بررسی می‌شود. در قسمت سوم نیز آثار

۱. به‌طوری‌که از فروردین تا آذر ماه ۱۳۸۵ قیمت میلگرد ساده نوع ۲۲-۲۱ به میزان تقریباً ۶۰ درصد و قیمت میلگرد ساده نوع ۱۲-۱۱ به میزان ۷۲ درصد رشد داشته است.

۲. بحث و مجادلاتی که بر اثر افزایش بی‌سابقه اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در لایحه بودجه ۱۳۸۵ شکل گرفت یکی از آخرین شواهد این مدعاست.

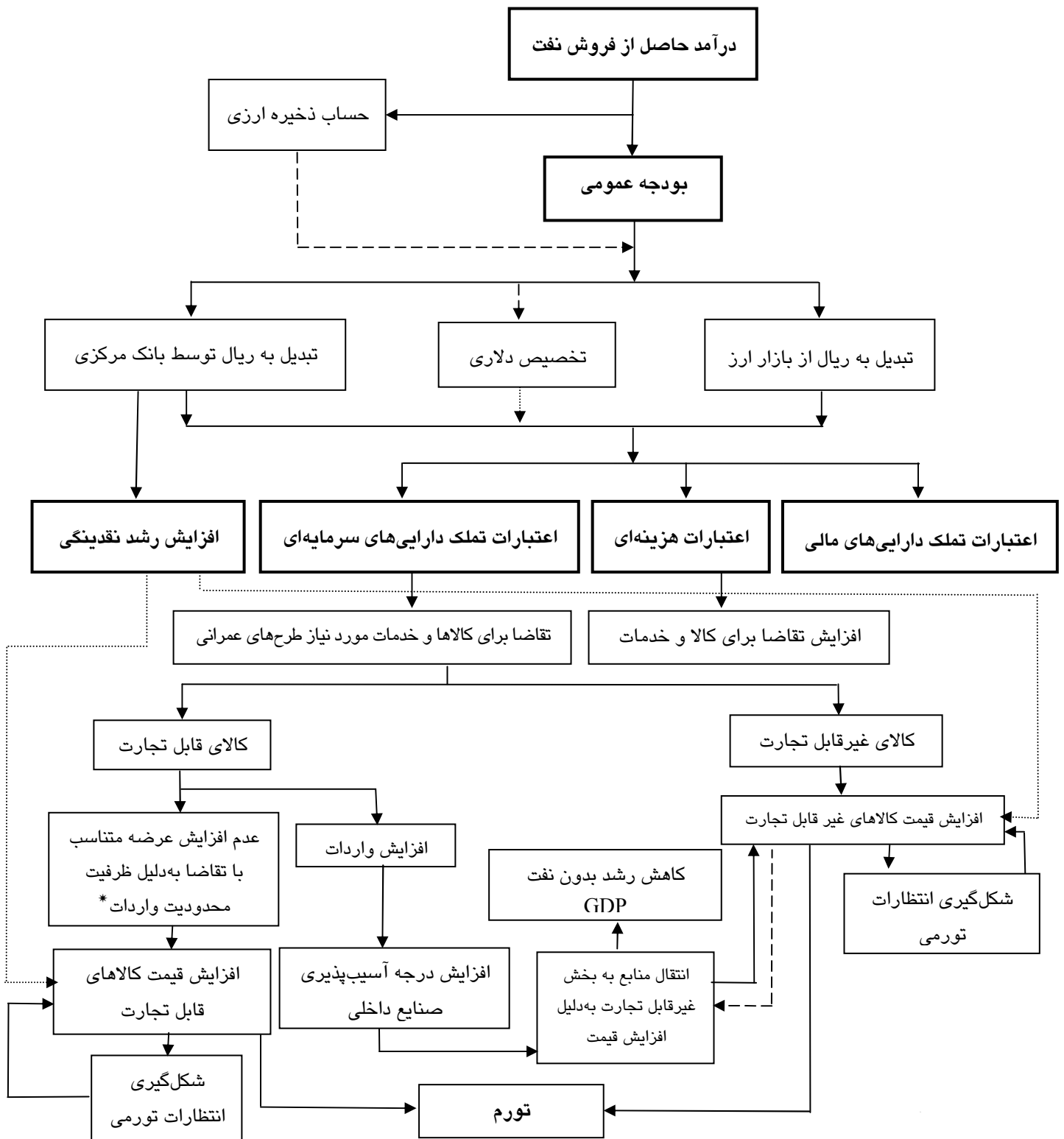
هزینه‌کرد اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) طبق قوانین بودجه سنواتی در برخی بازارهای نهاده‌ها که براساس فصول بودجه‌ای بیشترین اعتبار را دریافت می‌کنند بحث و بررسی می‌شود.

۱. چارچوب کلان فرایند گردش اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

منابع اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در بودجه‌های سنواتی عبارتند از درآمدهای حاصل از نفت (هم در قالب درآمد عمومی و هم در قالب استفاده از حساب ذخیره ارزی)، منابع داخلی شرکت‌های دولتی، تسهیلات بانکی، اوراق مشارکت بانکی و مجوزهای استفاده از منابع خارجی. در اقتصاد ایران فرایند استفاده از درآمد نفتی در قالب اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای عمدتاً با نحوه استفاده از درآمدهای نفتی مرتبط است که در نمودار ذیل این فرایند تشریح شده است.

نمودار ۱. فرایند آثار تورمی تزریق درآمدهای نفتی به پروژه‌های عمرانی

* با بهره‌برداری از طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، عرضه کالا و خدمات افزایش می‌یابد که می‌تواند تقاضای بازار را برآورده سازد و تورم را کاهش دهد، اما با وضع موجود، مدت زمان طولانی اجرای طرح، این پدیده نقش بسیار اندکی در کاهش تورم ایفا می‌کند.

همان‌طور که نمودار ۱ نشان می‌دهد افزایش درآمدهای نفتی به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم (از طریق برداشت از صندوق ذخیره ارزی)، موجب رشد نقدینگی می‌شود. از سوی دیگر دولت و مقامات پولی سعی می‌کنند میزان تقاضای ایجاد شده به‌خاطر رشد نقدینگی (که بالقوه تورم‌زاست) را از طریق افزایش شدید واردات جبران کنند. در کوتاه‌مدت افزایش واردات رابطه مستقیم بین نقدینگی و تورم را دچار اختلال می‌کند و اثر افزایش نقدینگی ایجاد شده بر روی تورم تا حدودی تعدیل می‌شود، اما در بلندمدت به افزایش تورم منجر می‌شود در این راستا اجمالاً باید گفت که وارد کردن منابع نفتی در اقتصاد باعث کاهش قیمت‌های واقعی کالاهای قابل مبادله می‌شود درحالی‌که قیمت کالاهای غیرتجاری، از جمله مسکن، افزایش می‌یابد. بدین مفهوم که منابع اقتصادی از بخش‌های تجاری خارج و به بخش‌های غیرتجاری وارد می‌شود و تبعات آن باعث افزایش شدید قیمت این نوع کالاها می‌شود. افزایش قیمت مسکن و توجه به مکانیسم دو طرفه هزینه‌های تولیدی و قیمت آن باعث افزایش هزینه‌های تولیدی مسکن می‌شود (سیمان و آهن و...). شیوه شکل‌گیری انتظارات مردم نسبت به تغییر قیمت نیز می‌تواند این مسئله را تشدید کند.

البته تورم‌زا تلقی کردن اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در وهله اول اندکی عجیب به نظر می‌رسد به طوری که حتی برخی از تصمیم‌گیران نیز هنوز به این باور نرسیده‌اند و طبق تئوری‌ها اعتبارات هزینه‌ای را تورم‌زا تلقی می‌کنند. البته این امر زمانی صادق است که تزریق اعتبار به طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در زمان معقول و برنامه‌ریزی شده به کالا یا خدمت تبدیل شده و درآمدهای ایجاد شده از تزریق منابع مالی مزبور را جذب کند. با توجه به مشکلات موجود در نظام فنی و اجرایی در کشور شکاف بین زمان برنامه‌ریزی شده برای بهره‌برداری طرح‌ها و زمان واقعی آنها، به افزایش قیمت‌ها منجر می‌شود (دلایل و جزئیات این بحث در قسمت ۲ تجزیه و تحلیل خواهد شد). بدین ترتیب آثار تورمی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای طی فرایند ذیل شکل می‌گیرد:

- تأمین اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) از طریق تبدیل دلارهای نفتی به ریال، حداقل در کوتاه‌مدت نقدینگی را افزایش داده و تورم‌زا می‌شود.

- افزایش تورم به نوبه خود هزینه‌های تولید را افزایش می‌دهد. با تداوم این امر انتظار این است که بازدهی مورد انتظار برای طرح‌ها کمتر از میزان حداقل لازم برای توجیه‌پذیری آن باشد و اگر میزان اعتباری که دولت تخصیص می‌دهد از میزان توانایی (با توجه به توانایی در جذب اعتبار) بیشتر شود میزان بازدهی مورد انتظار نیز بیشتر کاهش می‌یابد و در صورت وقوع این امر، اعتبارات لازم برای بهره‌برداری و اتمام طرح افزایش می‌یابد.

- افزایش هزینه‌های تولیدی، باعث افزایش سطح عمومی قیمت‌ها (که اصطلاحاً تورم ناشی از

هزینه‌ها قلمداد می‌شود) شده در نتیجه باعث تأخیر در به سر انجام رسیدن سرمایه‌گذاری‌ها و اختلال در توجیه پذیری طرح‌ها می‌شود. بدین ترتیب مجدداً به علت محدودیت ایجاد شده در میزان اعتبار، فاصله زمانی میان شروع فاز مطالعاتی (یعنی شروع) تا فاز بهره‌برداری طرح افزایش می‌یابد. پس در حالی که تقاضای موجود در زمان شروع طرح‌ها، دائماً در حال افزایش بوده، اما افزایش در عرضه (کالا و خدمات) ناشی از بهره‌برداری طرح‌ها با تأخیر زیادی به وقوع می‌پیوندد که این مسئله باعث افزایش سطح عمومی قیمت‌ها و تورم می‌شود.

- افزایش مداوم قیمت‌ها باعث می‌شود که افراد جامعه (کارگزاران اقتصادی) انتظار افزایش تورم در دوره‌های آتی را داشته باشند و تلاش کنند که آثار آن را خنثی کنند و این کار را از طریق تغییر قیمت‌های اسمی محصولات خود، دستمزدها و کالا و خدمات و نرخ بهره یا سبد دارایی خود انجام می‌دهند. این واکنش افراد جامعه باعث می‌شود تورم افزایش یابد و این امر تا جایی ادامه دارد که تمامی قیمت‌های نسبی به‌طور کامل (روبه بالا) تعدیل شود. که این فرایند به «انتظارات تورمی» شهرت دارد.

بخش تولیدی برخی از کشورها، توانایی ندارد که با تعدیل میزان تولید خود به تقاضاهای ایجاد شده با سرعت مناسبی پاسخ دهد (خصوصاً کالاهای غیرقابل تجارت)، یا دولت توانایی ندارد درآمدهای خود را از مالیات‌ها گسترش دهد تا پاسخ‌گوی تقاضای جامعه جهت مخارج عمومی باشد. در چنین کشورهایی تورم باعث تحریک تقاضا می‌شود در حالی که بخش تولیدی دولتی و غیر دولتی نمی‌تواند پاسخ‌گوی این تقاضا باشد در نتیجه تورم تشدید می‌شود. که اصطلاحاً به تورم ساختاری مشهور است. نمونه این امر را می‌توان در بخش مسکن ایران در سال‌های اخیر مشاهده کرد. بنابراین تحلیل تورم بسیار پیچیده‌تر از آن است که فقط در رابطه ساده میان رشد نقدینگی و تورم خلاصه شود.

۲. فرایند شکل‌گیری طرح‌های تملک دارایی‌ها براساس قوانین و مقررات حاکم

تعریف، تصویب، اجرا، نظارت و بهره‌برداری از مراحل اصلی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تلقی می‌شود در این گزارش با تکیه بر قوانین و مقررات موجود، مراحل مزبور مورد بررسی قرار می‌گیرد.

تعاریف قانونی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) در قوانین و مقررات به شرح زیر است:

- در بند «۱۰» ماده (۱) قانون برنامه و بودجه برای تعریف «طرح عمرانی» آمده است:

«منظور مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که براساس مطالعات توجیهی فنی و اقتصادی یا اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی انجام می‌شود، طی مدت معین و با اعتبار معین، برای تحقق

بخشیدن به هدف‌های برنامه عمرانی پنج‌ساله به‌صورت سرمایه‌گذاری ثابت شامل هزینه‌های غیرثابت وابسته در دوره مطالعه و اجرا و یا مطالعات، اجرا می‌گردد و تمام یا قسمتی از هزینه‌های اجرای آن از محل اعتبارات عمرانی تأمین می‌شود و به سه نوع انتفاعی و غیر انتفاعی و مطالعاتی تقسیم می‌گردد».

- در ماده (۷۷) **قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت**، ذیل تعریف «اعتبار طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای» تعریف زیر در خصوص «طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای» قابل حصول است: «مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که براساس مطالعات توجیهی، فنی و اقتصادی و اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی انجام می‌شود طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدف‌های برنامه توسعه پنج‌ساله به‌صورت سرمایه‌گذاری ثابت یا مطالعه برای ایجاد دارایی سرمایه‌ای اجرا می‌گردد و منابع مورد نیاز اجرای آن از محل اعتبارات مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تأمین می‌شود و به دو نوع انتفاعی و غیرانتفاعی تقسیم می‌گردد».

- در بند «الف» ماده (۱) **آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۲) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی**، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران «طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای» این‌گونه توصیف شده است: «شامل مجموعه عملیات و خدمات مشخص بوده و براساس مطالعات توجیهی که توسط دستگاه اجرایی انجام شده است، طی مدت معین و با اعتباری مشخص، برای تحقق اهداف برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی پنج‌ساله، به‌صورت سرمایه‌گذاری ثابت اجرا می‌گردد و حداقل ۵۰ درصد از منابع مورد نیاز اجرای طرح از محل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تأمین می‌شود. طرح (تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) به دو نوع انتفاعی و غیر انتفاعی تقسیم می‌گردد».

با توجه به تعاریف فوق می‌توان دریافت که قانون برنامه و بودجه، طرح‌های عمرانی را سه نوع طرح قلمداد کرده، قانون تنظیم دو نوع طرح و آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۲) قانون برنامه چهارم به تعریف قانون تنظیم قید حداقل ۵۰ درصد را اضافه کرده است.

مطالعه عوامل مؤثر در فرایند برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های عمرانی، مطابق با نظام فنی و اجرایی، دلالت بر آن دارد که نظام فنی و اجرایی به‌طور جدی به مراحل تعیین اهداف، و تبدیل آنها به اولویت‌های قابل مقایسه و تخصیص منابع، نپرداخته است و براساس فرایند مذکور، طرح‌های عمرانی در چارچوب قوانین و رویه‌های متنوعی اجرا می‌شود. به‌عنوان مثال، از بعد قانونی قوانین اساسی، برنامه و بودجه، محاسبات عمومی، تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، برنامه‌های پنج‌ساله توسعه، بودجه‌های سالیانه، قانون برگزاری مناقصات و آیین‌نامه‌های اجرایی مرتبط با آنها از قوانین دخیل فرایند طرح‌های عمرانی هستند. نهادهای مرتبط با اجرا نیز شامل سازمان مدیریت برنامه‌ریزی کشور، وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان حسابرسی، دیوان محاسبات، سازمان

بازرسی کل کشور، کارفرما (دستگاه اجرایی)، پیمانکاران، سازندگان و مهندسين مشاور هستند. بر این اساس اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای طی فرایند مرحله مطالعاتی طرح، تصویب طرح‌های عمرانی، فرایند تخصیص اعتبار، انتخاب پیمانکار، نظارت بر طرح، تعمیر و نگهداری طرح شکل می‌گیرد.

۲-۱. مرحله مطالعات طرح

اولین مرحله شکل‌گیری طرح‌های عمرانی مرحله مطالعاتی است در این مرحله در دو بخش مطالعات مقدماتی و مطالعات تفصیلی صورت می‌گیرد:

مطالعات مقدماتی طرح از دو جزء مطالعات شناسایی طرح و تهیه طرح مقدماتی تشکیل می‌شود. در پایان این مرحله بهترین گزینه براساس توجیه‌پذیری اقتصادی، مالی، فنی، اجتماعی و زیست‌محیطی از میان گزینه‌های پیشنهادی انتخاب می‌شود و ابعاد، حجم کار، هزینه‌های اجرای طرح و هزینه بهره‌برداری گزینه انتخاب‌شده و برآورد می‌شود و مطالعات تفصیلی طرح نیز از دو جزء تهیه نقشه‌های تفصیلی و تهیه اسناد و مدارک مناقصه تشکیل شده است.

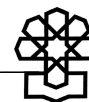
براساس آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۲) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و همچنین بر اساس بند «و» و ماده (۱) آیین‌نامه مزبور، مطالعات توجیهی توسط مشاور تأیید صلاحیت شده انجام می‌شود. لازم به ذکر است که تعیین صلاحیت مشاوران مطابق ماده (۲۲) قانون برنامه و بودجه بر عهده سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور است.^۱

براساس آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۲) قانون برنامه چهارم توسعه، ابتدا سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی در کارگروه‌های تخصصی و ستادی گزارش‌های توجیهی، ضرورت اجرای طرح‌ها و اولویت‌بندی آنها را ارزیابی می‌کند. پس از آنکه طرح موردنظر، براساس مطالعات توجیهی از میان طرح‌های رقیب انتخاب شد، ابعاد کار و هزینه‌های اجرای آن مشخص می‌شود. نقشه‌های تفصیلی طرح نیز توسط دستگاه اجرایی یا مشاوران تهیه می‌شود. نکته کلیدی در فرایند مطالعاتی استفاده از اطلاعات واقعی و دقیق است که با توجه به وجود چنین نقصی در کشور این امکان همیشه میسر نیست.

۲-۲. تصویب طرح‌های عمرانی

مطابق با ماده (۲۱) قانون برنامه و بودجه مسئولیت تهیه و اجرای طرح‌های عمرانی با دستگاه‌های اجرایی است. مجری طرح عمرانی، به نمایندگی از سوی دستگاه اجرایی، مطابق با آیین‌نامه مجریان طرح‌های عمرانی انتخاب می‌شود. این آیین‌نامه بر پایه نظام فنی و اجرایی طرح‌های عمرانی کشور،

۱. هم‌اکنون سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در نهاد ریاست جمهوری ادغام شده است.

ماده (۲۴) و بند «ب» از ماده (۱۰۴) قانون استخدام کشوری و ماده (۵۳) قانون محاسبات عمومی کشور استوار است.

بر اساس ماده (۱۳) قانون برنامه و بودجه، دستگاه‌های اجرایی، برنامه سالیانه و بودجه سال بعد خود را همراه با اعتبارات جاری و اعتبارات عمرانی مورد نیاز طبق دستورالعمل تهیه بودجه به سازمان ارسال می‌دارند. ضمناً مطابق ماده (۱۴) قانون مذکور، بودجه و برنامه سالیانه شامل فعالیت‌های جاری و طرح‌های عمرانی پیشنهادی دستگاه‌های وابسته به هر یک از وزارتخانه‌ها باید پیش از تأیید ارسال به سازمان بر حسب مورد به وزیر مربوط (در دستگاه اجرایی) یا مجمع عمومی (در شرکت‌های دولتی) یا بالاترین مقام مسئول دستگاه رسیده باشد. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور نیز مطابق ماده (۱۸) قانون برنامه و بودجه، فعالیت‌های جاری و طرح‌های عمرانی پیشنهادی دستگاه‌های اجرایی را هماهنگ و لایحه بودجه کل کشور را تنظیم خواهد کرد. ضمن اینکه حسب ماده (۲۰) قانون مذکور اعتبارات طرح‌های عمرانی که مدت اجرای بیش از یک‌سال دارند را به تفکیک سال‌ها تعیین و همراه با بودجه کل کشور به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رساند.

طرح‌های جدید در صورتی در لایحه بودجه درج می‌شوند که ماده (۳۲) و بند «ج» ماده (۱۴۵) و ماده (۱۵۵) قانون برنامه چهارم توسعه در مورد آنها رعایت شود. ماده (۳۲) تأکید کرده است که اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای صرفاً براساس گزارش‌های توجیهی فنی، اقتصادی در لایحه بودجه درج خواهند شد و بند «ج» ماده (۱۴۵) قانون برنامه چهارم توسعه مقرر می‌دارد که «ممنوعیت شروع هر نوع طرح و پروژه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در سطوح ملی و استانی به استثنای موارد مربوط به امور حاکمیتی و زیربنایی و مواردی که با تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور استفاده از شیوه‌های مذکور در اجزای «۱»، «۲» و «۳» بند «ب» ماده (۱۳۶) امکان‌پذیر نباشد، اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصول مربوط به صورت و جوه اداره شده برای توسعه بخش غیردولتی در همان فصل اختصاص خواهد یافت». ضمن اینکه ماده (۱۵۵) قانون برنامه چهارم توسعه مقرر می‌دارد که «کلیه عملیات اجرایی، طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و سرمایه‌گذاری که در سال‌های برنامه چهارم بر مبنای اسناد ملی توسعه بخشی، اسناد ملی توسعه استانی ملی توسعه ویژه، با خصوصیات ذیل و بر مبنای این قانون به تصویب هیئت وزیران می‌رسد، سازماندهی و اجرا می‌شود»^۱

۱. الف) سند ملی توسعه بخش، به‌عنوان سندی راهبردی که با توجه به قابلیت‌ها، امکانات، محدودیت‌ها و مسائل اساسی، جهت‌گیری‌های اصلی، هدف‌های کمی و کیفی بلندمدت و میان‌مدت، فعالیت‌های محوری و سیاست‌های فضایی و منطقه‌ای و همچنین اقدام‌های مهم محوری و فعالیت‌های اولویت‌دار توسعه بخش را تبیین نماید (اسناد ملی توسعه امور بخشی به پیشنهاد مشترک سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط، تهیه می‌شود).

براساس ماده (۷۸) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، «موافقت‌نامه شرح عملیات طرح‌های عمرانی (تملك دارایی‌های سرمایه‌ای) جدید مندرج در قوانین بودجه سالیانه، توسط دستگاه‌های اجرایی به سازمان ارسال می‌شود و سازمان ظرف مدت یک‌ماه موافقت‌نامه را بررسی، اصلاح و ابلاغ و یا اعاده می‌نماید».

برای شروع طرح‌های استانی هم فرایندی مشابه فرایند فوق طراحی شده است. ماده (۱۶) آیین‌نامه ماده (۳۲) قانون برنامه چهارم توسعه، رابطه میان تخصیص اعتبار برای طرح‌های جدید و در دست اجرا را مشخص کرده است. در این ماده تصریح شده است که اضافه‌نمودن طرح جدید در هر یک از فصول لایحه بودجه نباید باعث دیرکرد در اتمام طرح‌های در دست اجرای آن فصل (به علت کمبود اعتبار) گردد. سازوکار ماده (۱۶) آیین‌نامه مذکور به گونه‌ای است که ابتدا باید کمبود تخصیص و عدم پرداخت اعتبار در سال قبل جبران شود و سپس کل اعتبارات سالیانه به گونه‌ای پیش‌بینی شود که موجب تأخیر در اتمام طرح (در زمان مطلوب) شود. فرایند تصویب طرح‌ها طبق قوانین به گونه‌ای است که مسئولیت نهادها در این فرایند به‌طور شفاف مشخص نیست.

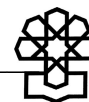
۳-۲. فرایند تخصیص اعتبار

پس از تصویب اعتبارات طرح‌های تملك دارایی‌های سرمایه‌ای در مجلس شورای اسلامی مطابق با ماده (۳۰) قانون برنامه و بودجه، بر اساس گزارش اجرای بودجه و پیشرفت عملیات در دوره‌های معین شده، اعتبارات عمرانی توسط کمیته‌ای مرکب از نمایندگان وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تخصیص داده می‌شود. مطابق با ماده (۷) آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۰) قانون برنامه و بودجه، دستگاه‌ها پس از تصویب بودجه کل کشور، درخواست تخصیص اعتبار می‌کنند. مطابق با ماده (۱۱) آیین‌نامه مذکور خط‌مشی تخصیص اعتبار توسط کمیته تخصیص تعیین می‌شود و پس از این تصمیم تخصیص اعتبار دستگاه‌ها توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، به وزارت امور اقتصادی و دارایی ارسال می‌شود. نکته بسیار مهمی که در

ب) سند توسعه استان، به‌عنوان سندی که با توجه به قابلیت‌ها، محدودیت‌ها و تنگناهای توسعه استان، اصلی‌ترین جهت‌گیری‌ها در زمینه جمعیت و نیروی انسانی، منابع طبیعی، زیربناها و فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و هدف‌های کمی و کیفی بلندمدت و میان‌مدت توسعه استان را در چارچوب راهبردهای کلان برنامه چهارم توسعه و سند ملی آمایش سرزمین و طرح‌های توسعه و عمران و اسناد توسعه بخشی تبیین می‌نماید.

ج) سند ملی توسعه ویژه، مجموعه‌ای از چند طرح و فعالیت با پوشش فراگیر برای مناطق و بخش‌های مختلف مانند قلمرو تأمین اجتماعی، فقرزدایی و اشتغال موضوعیت یافته و تنظیم می‌شود. زمان‌بندی، اولویت‌های زمانی، موضوعی (بخش‌های مختلف) و مکانی (استان‌های مختلف) اجرای طرح‌ها و پروژه‌های آن در این سند مشخص می‌شود.

د) اقدام‌ها و عملیاتی که در جهت تحقق هدف‌های پیش‌بینی شده در اسناد توسعه بخشی، استانی و ویژه ضرورت اجرا می‌یابند، در لایحه بودجه سالانه کل کشور درج در مجلس شورای اسلامی می‌رسد.

خصوص تخصیص اعتبار وجود دارد در مفاد ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه نهفته است که براساس آن وجوه پرداختی از محل اعتبارات عمرانی جهت اجرای طرح‌های انتفاعی وام تلقی شده و امکان بازگشت میزان سرمایه‌گذاری از محل وجوه عمومی را فراهم می‌آورد. البته این مهم در عمل از موفقیت قابل توجهی برخوردار نبوده است.

طبق ماده (۴۱) قانون برنامه و بودجه در طرح‌های عمرانی بخش دولتی امور حسابرسی برعهده وزارت امور اقتصادی و دارایی است که از طریق سازمان حسابرسی اعمال می‌شود. طبق مواد (۳۱) و (۵۳) قانون محاسبات عمومی ذی‌حساب به عنوان نماینده ناظر مالی وزارت امور اقتصادی و دارایی، مسئولیت تأمین اعتبار و تطبیق پرداخت‌ها با قوانین و مقررات را برعهده دارد.

نحوه پرداخت‌ها براساس صورت وضعیت کارهای انجام‌شده، جنبه موقتی داشته و طبق ماده (۲۹) قانون محاسبات عمومی علی‌الحساب تلقی می‌شود که طبق ماده (۳۷) شرایط عمومی پیمان، صورت‌وضعیت‌ها در نهایت پس از اصلاح (در صورت نیاز) به صورت وضعیت قطعی تبدیل می‌شود.

طبق ماده (۹۹) قانون محاسبات عمومی، صورت‌حساب دریافت و پرداخت طرح‌های عمرانی شرکت‌های دولتی، پس از تصویب در مجمع عمومی به وزارت امور اقتصادی و دارایی ارسال می‌شود. همچنین مطابق با ماده (۹۵) قانون مذکور، ذی‌حسابان وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی صورت‌حساب نهاد متبوع خود را به دیوان محاسبات و وزارت امور اقتصادی و دارایی ارسال می‌دارند.

طبق ماده (۲۰) قانون برنامه و بودجه در صورتی‌که مدت زمان اجرای طرح عمرانی بیش از یکسال باشد دستگاه مجاز است که با رعایت اعتبارات سالیانه تفکیک‌شده، آن را تأمین اعتبار کند. از آنجا که تخصیص اعتبارات عمرانی که از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند، توسط کمیته تخصیص اعتبار انجام می‌شود (ماده (۳۰))، لازم است دستگاه‌ها، گزارش پیشرفت کار خود را به سازمان ارسال کنند (ماده (۵) آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۰) قانون برنامه و بودجه) سازمان نیز گزارش ارزشیابی عملیات دستگاه‌ها را تهیه می‌کند (ماده (۱۰))، آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۰) قانون برنامه و بودجه). این گزارش‌ها مبنای عمل کمیته تخصیص اعتبار است. در واقع هر سال پس از مشخص شدن میزان تخصیص اعتبار، معاونت‌های مربوطه در سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی (تولیدی، اجتماعی، زیربنایی و آموزش و فرهنگی) نیز با آگاهی از میزان اعتبار تخصیصی به آن معاونت‌ها، کار را به مدیریت‌های بخشی خود ارجاع داده و کارشناسان این مدیریت‌ها با بررسی گزارش‌های خود سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و گزارش‌های ارسالی دستگاه‌ها، شیوه تخصیص اعتبار را در میان دستگاه‌هایی که در حوزه معاونت مربوطه هستند و طرح عمرانی انجام می‌دهند، تعیین می‌کند.

شایان ذکر است که تغییر در اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) مطابق

مواد (۸۲) و (۸۶) قانون «تنظیم بخشی از مقررات دولت» انجام می شود. عدم تحقق منابع پیش بینی شده برای طرح ها و در نتیجه عدم تخصیص به موقع از معضلات اصلی این بخش از فرایند طرح های عمرانی است.

۲-۴. انتخاب پیمانکار

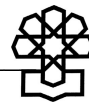
انتخاب پیمانکار و ارجاع کار به وی گام بعدی در اجرای طرح عمرانی است. پیمانکار، براساس قانون برگزاری مناقصات (مصوب ۱۳۸۳/۱/۲۵)، به یکی از روش های مناقصه عمومی (ماده (۱۴))، مناقصه محدود (مواد (۴)، (۱۳) و (۲۶))، ترک تشریفات مناقصه (ماده (۲۷)) یا عدم الزام بر برگزاری مناقصه (ماده (۲۹)) انتخاب می شود. در صورتی که طرح عمرانی از حیث اعتبار، جزء گروه معاملات بزرگ (ماده (۳)) باشد که علی القاعده هست مناقصه می تواند به تشخیص مناقصه گذار، به صورت یک مرحله ای یا دو مرحله ای (ماده (۴)) برگزار شود.

مناقصه گران (مطابق با اسناد مناقصه) پیشنهادهای خود را طبق مواد (۱۵) و (۱۶) قانون مزبور تهیه و تحویل می نمایند. پیشنهادها توسط کمیسیون مناقصه بررسی شده (ماده (۱۸)) و ارزیابی مالی (ماده (۲۰)) می شوند.

اگر مناقصه دو مرحله ای باشد، ابتدا ارزیابی فنی و بازرگانی انجام می شود (ماده (۱۹))، پس از ارزیابی مالی، برنده مناقصه تعیین و با وی طبق (ماده (۲۱)) قرارداد منعقد می گردد. در راستای شفاف سازی، مراحل مختلف فرایند برگزاری مناقصه، مستندسازی می شود (ماده (۲۳)) و آیین نامه مرتبط و اطلاعات آن در اختیار عموم قرار می گیرد.^۱

حداکثر زمان در نظر گرفته شده برای انعقاد قرارداد در بند «الف» ماده (۲۱) قانون مزبور «مدت اعتبار پیشنهادها» می باشد. در تنظیم قرارداد مواردی همچون مشخصات طرفین قرارداد، موضوع پیمان (ماده (۲۱۴) قانون مدنی)، مبلغ پیمان (براساس شرایط عمومی پیمان)، تغییر مقادیر کار و کارهای جدید که نباید از ۲۵ درصد مبلغ اولیه پیمان بیشتر باشد. (مواد (۲۹) و (۳۰) شرایط عمومی پیمان)، مدت پیمان (ماده (۴) دفترچه پیمان)، تعهدات پیمانکار و کارفرما (ماده (۱۶) شرایط عمومی پیمان)، دوره تضمین کارها (ماده (۴۲) شرایط عمومی پیمان)، نظارت بر اجرای عملیات توسط کارفرما (مواد (۳) و (۳۲) شرایط عمومی پیمان)، تعدیل آحاد بها (ماده (۳۷) شرایط عمومی پیمان) و خسارت های تأخیر (ماده (۵۰) شرایط عمومی پیمان) مدنظر قرار می گیرد.

۱. بند «ج» ماده (۲۳). در صورتی که شکایتی از طرف مناقصه گران واصل شود، توسط دستگاه مناقصه گذار بررسی شده و جوابیه لازم اعلام می شود و در صورت عدم پذیرش نتیجه توسط شاکی، هیئت رسیدگی به شکایات تشکیل و (وظایف آن به ترتیب مطابق با مواد (۷) و (۸) است) رأی قطعی را صادر می کند.

از نکات حائز اهمیت این مراحل شفاف نبودن آیین‌نامه‌های قانون برگزاری مناقصات و گسترده بودن حوزه اختیار کارفرما و محدودیت‌های بیش از حد پیمانکار است.

۲-۵. نظارت بر طرح‌های عمرانی

طبق ماده (۳۴) قانون برنامه و بودجه یکی از وظایف اصلی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور نظارت بر اجرای عملیات عمرانی و تهیه گزارش از پیشرفت طرح‌هاست. در گزارش مذکور که در دوره‌های شش‌ماهه و یک‌ساله منتشر می‌شود علاوه بر اعلام عملکرد طرح‌های عمرانی ملی دستگاه‌های اجرایی، شاخص‌های عمرانی در چارچوب فصول بودجه‌ای و استان‌های محل اجرای پروژه‌ها نیز برای سنجش عملکرد برنامه‌ها و نحوه پیشرفت کار در مناطق مختلف کشور محاسبه و درج می‌شود.

برای تنظیم گزارش نظارتی سالیانه طرح‌های عمرانی ملی، از داده‌های بانک اطلاعات بودجه پیوست تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) ملی و اطلاعات نظارتی حاصل از بازدیدهای نظارتی کارشناسان سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها در ابتدای سال استفاده می‌شود.

بدین ترتیب که با تصویب پیوست ۱ سند بودجه در مجلس شورای اسلامی و ابلاغ آن به دولت سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور نیز به نوبه خود تصویب طرح را به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ می‌کند و مبادله موافقت‌نامه طرح بر حسب پروژه‌های آن بین دستگاه و سازمان به انجام می‌رسد. بدین ترتیب اطلاعات طرح و پروژه بر اساس موافقت‌نامه‌های مربوط وارد سیستم بودجه کل کشور می‌شود.

پروژه‌ها با توجه به موقعیت جغرافیایی خود دسته‌بندی می‌شوند و هر یک از سازمان‌های مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها از طریق اطلاعات منتقل شده به سیستم نظارت، تکلیف نظارت و بازدید پروژه‌های واقع در استان خود را به عهده می‌گیرد. فرایند تهیه گزارش نظارتی شش‌ماهه اول از آغاز نیمه دوم آن سال و فرایند مربوط به گزارش نظارتی یک‌ساله از فروردین سال بعد آغاز می‌شود. در این بازدیدهای نظارتی فرم‌های نظارتی با همکاری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان، دستگاه اجرایی مشاور و پیمانکار مربوط تکمیل می‌شود. بعد از نظارت سازمان استانی، اطلاعات در فرم‌های نظارتی درج می‌شود و بر روی شبکه قرار می‌گیرد و دفتر نظارت و ارزیابی معاونت فنی سازمان و مدیریت و برنامه‌ریزی کشور اقدام به کنترل و شناسایی اشتباهات احتمالی این اطلاعات کرده و چنین مواردی را جهت رفع اشکال به استان و دفتر بخشی مربوط در سازمان ارائه می‌کند. این اطلاعات در واقع حاصل ترکیب اطلاعات مبادله موافقت‌نامه با اطلاعات نظارتی استان‌هاست. دفتر نظارت و ارزیابی سازمان این مجموعه را طی فرایندهای خود جمع‌آوری، ترکیب و سامان‌دهی کرده و اعداد و ارقام آن‌ها را به تفکیک دستگاه فصل و استان محل

اجرا طبقه‌بندی کرده و در جداول و نمودارهایی تنظیم می‌کند و در نهایت در قالب گزارش نظارتی پروژه‌های ملی منتشر می‌کند. البته اشکالاتی بر این فرایند مترتب است از جمله اینکه:

- مبنای نظارت سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، اطلاعات موجود در موافقت‌نامه‌های متبادله بین سازمان و دستگاه اجرایی است و متأسفانه این اطلاعات به عللی مانند شتابزدگی در مطالعه و تصویب قابل اعتماد نیست.

- فراگیر نبودن اطلاعات نظارتی و محدودیت در بازدید و نظارت پروژه‌ها و طرح‌ها از دیگر مشکلات است.

- گزارش‌های نظارتی بر پایه اطلاعات طرح‌ها و پروژه‌هایی است که موافقت‌نامه‌های اجرایی آن تا زمان بازدید مبادله شده باشد. در غیر این صورت از جامعه آماری حذف می‌شود که این امر اطلاعات و در پی آن نتایج را غیرواقعی می‌کند.

- اطلاعات ارائه شده در گزارش‌های نظارتی مرتبط با وضعیت طرح یا پروژه‌ها در مقطع بازدید از پروژه است. بنابراین این اطلاعات فاقد اعتبار کافی است، زیرا ممکن است طرحی در هنگام بازدید متوقف شده باشد در حالی که یک ماه قبل فعال بوده و یا یک ماه بعد مجدداً به فعالیت ادامه دهد.

- همه ساله برخی از پروژه‌ها و طرح‌ها به‌عنوان طرح خاتمه یافته در قسمتی از گزارش منتشر می‌شود در حالی که برخی از این طرح‌ها حتی بعد از اعلام اتمام عملیات اجرایی به عنوان طرح‌های در دست اجرا می‌آید و از جامعه آماری حذف نمی‌شود.

- تأخیر در پروژه‌ها و طرح‌های عمرانی به عوامل مختلفی ارتباط داده شده و منشأ تأخیر بر اساس درصد بیان می‌شود، «سایر عوامل» در این گونه گزارش‌ها از درصد بالایی برخوردار است در حالی که مشخص نیست که چه عواملی هستند.

۲-۶. تعمیر و نگهداری طرح‌های عمرانی

حاصل کار تمام مراحل پیش از بهره‌برداری، به‌دست عوامل و عناصر دوره بهره‌برداری سپرده می‌شود و مرحله بهره‌برداری حلقه تکمیلی و علت غایی سایر عناصر نظام فنی و اجرایی است. گرچه عملیات و اقدامات دوره «بهره‌برداری» طرح‌های عمرانی صرفاً به «استفاده» (بهره‌گیری) از تأسیسات و تسهیلات ساخته شده خلاصه نمی‌شود و انواع اقدامات و عملیات فنی و اجرایی برای راهبری، نگهداری و تعمیر این تأسیسات و تسهیلات را نیز شامل می‌شود، اما سازمان، شیوه‌های اجرایی، مراحل تشخیص صلاحیت متصدیان، نظارت بر آنان و ... برای راهبری، نگهداری و تعمیر (عملیات فنی بهره‌برداری) جایگاه مناسبی در «نظام فنی و اجرایی کشور» نیافته است. در خصوص تعمیر و نگهداری در قوانین و مقررات الزامی در نظر گرفته نشده است. در صورتی که در نگاه سیستمی، نظام مناسب

نگهداری و تعمیر، مجموعه‌ای از رویه‌های همبسته و پیوسته است^۱ و لازم است علاوه بر در نظر گرفتن نکاتی مانند ظرفیت، هزینه، طراحی، نصب و بهره‌برداری، به هماهنگی و سازگاری آنها نیز توجه شود.

عدم توجه کافی به «تعمیر و نگهداری طرح‌های عمرانی» مشکلاتی را به همراه داشته است. از جمله اینکه موارد زیر نامشخص هستند.

- مرجع نظارت‌کننده به رویه‌ها و شیوه‌های نگهداری و بهره‌برداری طرح‌های عمرانی افتتاح شده،

- مرجع اقتصادی و همسان‌کننده رویه‌ها و شیوه‌های مذکور،

- مرجع کنترل و تأییدکننده صلاحیت و توان انجام تعهدات عوامل نگهداری و بهره‌برداری طرح‌های عمرانی،

- چگونگی هماهنگی شیوه‌ها، اطلاعات و مفروضات عوامل دوره‌های مختلف هر پروژه (طراحی مفهومی، طراحی بنیادی، ...، نصب و راه‌اندازی) با شیوه‌ها، اطلاعات، مفروضات و ... عوامل دوره بهره‌برداری و نگهداری،

- چگونگی کنترل و تأیید صحت و انطباق محاسبات، مفروضات و اقدامات مراحل پیش از بهره‌برداری، در مرحله بهره‌برداری،

- چگونگی محاسبه و ثبت عدم انطباق محاسبات، مفروضات و اقدامات مراحل پیش از بهره‌برداری، در صورت وجود عدم انطباق،

- چگونگی تدوین روش‌های اصلاحی رفع عدم انطباق،

- چگونگی شناسایی مسئولیت عدم انطباق‌های موجود در بین عوامل مختلف پروژه و رسیدگی به آنها،

- طراحی سازوکار جلوگیری از تکرار اینگونه عدم انطباقات (که در دوره بهره‌برداری بروز می‌کند)،

- سازوکار و مرجع نظارتی در دوره بهره‌برداری طرح‌های عمرانی (پس از قطع ارتباط مالی

پروژه یا افتتاح آن).

۱. البته توجه بیشتر به «نگهداری» به جای اتکا و توقف در «تعمیر» شیوه مدیریت‌های نوین و پیش‌رو است.

۳. سهم اعتباری مراحل مختلف اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

۳-۱. فرایند هزینه‌کرد طرح‌های عمرانی

در این گزارش، هزینه‌کرد طرح‌های عمرانی به سه روش EPC^۱، فهرس بهای واحد و تمرکز بر اقلام عمده طرح عمرانی بررسی شده است. تأکید بر مطالعه بر روش تمرکز بر اقلام عمده طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) است.

- روش EPC

یکی از بهترین طبقه‌بندی‌های هزینه‌های اجرای طرح‌ها و پروژه‌ها طبقه‌بندی این هزینه‌ها بر اساس بخش‌های اصلی پروژه یا تقسیم‌بندی به ۳ بخش زیر است:

- طراحی و مهندسی،

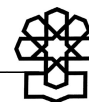
- تأمین کالا و تجهیزات،

- ساختمان و نصب.

این طبقه‌بندی در واقع همان طبقه‌بندی بخش‌های مختلف پروژه به سه بخش استاندارد یا متداول E، P و C است. هریک از طبقات اصلی نامبرده به طبقات فرعی یا زیرطبقات تقسیم می‌شود. البته طی مطالعات و پیگیری‌های انجام‌شده بر روی مراجع و سازمان‌های مختلف، تنها یک مورد مشاهده شد که طبقه‌بندی هزینه‌ای را بر این اساس انجام داده‌است.^۲ این طبقه‌بندی که در صنایع نفت و پتروشیمی بوده است، با دقت مناسبی طبقات فرعی و نسبت سهم هریک را به صورت تجربی از پروژه‌های اجراشده، گردآوری و دسته‌بندی نموده‌است. جدول ۱ بیانگر این طبقه‌بندی است. این جدول شامل سه بخش اصلی با شماره‌های ۱، ۲ و ۳ است که هریک از این بخش‌ها، متناظر یکی از سه بخش اصلی پروژه (E، P و C) است. اجزای هریک از این بخش‌های اصلی، با شماره‌های دو جزیی (مثل ۱،۱ از بخش اصلی E که خود دارای شماره یک است) ذیل آن بخش آمده‌است. دو ستون آخر جدول توزیع سهم هریک از اجزا (اعم از اصلی و فرعی) را نسبت به کل پروژه و در دو قالب درصدی و میلیون‌دلار نشان می‌دهد. به‌عنوان مثال طبق این جدول مجموع هزینه‌های لیسانس، مدیریت و مهندسی معادل ۱۳/۸ درصد پروژه است که این میزان در بین ۴ بخش فرعی تسهیم می‌شود به نحوی که به‌عنوان مثال جز ۱،۳ یعنی مهندسی پایه شامل ۲/۷ درصد کل هزینه‌های پروژه است.

1. Engineering Procurement Construction

۲. شرکت مهندسی و تأمین قطعات و مواد صنایع پتروشیمی.

جدول ۱. طبقه‌بندی هزینه‌های طرح براساس P, E, C و طبقات فرعی هریک از آنها

ردیف	اجزا	توزیع		
		درصد	میلیون دلار	
۱	لیسانس، مدیریت و مهندسی	E	۱۳/۸	۲/۸۸۴
			۱/۱	۷۷۳
			۱/۲	۷۳۲
			۱/۳	۵۶۴
۲	تجهیزات و کالاها	P	۳/۹	۸۱۵
			۵۸/۴	۱۲/۲۰۶
			۲/۱	۵/۹۳۶
			۲/۲	۱/۵۸۸
۳	ساختمان و نصب و راه‌اندازی	C	۵/۲	۱/۰۸۷
			۶/۵	۱/۳۹۵
			۳/۵	۷۳۱
			۳/۰	۶۲۷
			۲/۲	۴۶۰
			۲/۰	۴۱۸
			۲۷/۸	۵/۸۱۰
			۱۰/۰	۲/۰۹۰
			۱۵/۰	۳/۱۳۵
			۱/۵	۳۰۷
			۱/۳	۲۷۸

مأخذ: اطلاعات دریافتی از شرکت SPEC.

برای رسیدن به نتایج مناسب و قابل اعتماد باید توجه کرد درحالی‌که طبقه‌بندی فوق‌الذکر از قالب استاندارد مناسبی استفاده کرده‌است، اما چون در سایر رشته‌ها اطلاعاتی با این نگاه یا قالب و با این سطح از دقت مشاهده نشد، پس داده‌های ارائه شده در این قالب، معطوف به رشته خاصی از صنعت است. لذا تعمیم نسبت‌ها به تمام اجزای طرح‌های عمرانی یعنی به کلیه فصول و برنامه‌ها صحیح نیست.^۱

– روش فهارس بهای واحد پایه کار

این طبقه‌بندی همان روش تسهیم بخش‌های مختلف عملیات طرح‌های عمرانی در سازمان

۱. برای تکمیل آن می‌توان در سایر بخش‌های بودجه‌ای نیز به طبقه‌بندی مشابهی پرداخت؛ یعنی درعین تکمیل، هماهنگ‌سازی و بهبود این قالب، می‌توان از دستگاه‌های اجرایی مختلف تولید اطلاعاتی در قالب بهسازی و نهایی‌شده را درخواست کرد. اما در مقطع کنونی باید به طبقه‌بندی‌ها و تسهیم‌هایی با داده‌های فراگیرتر و قابل تعمیم‌تر توجه کرد. به همین دلیل در مقطع کنونی به مطالعه سایر طبقه‌بندی‌ها می‌پردازیم.

مدیریت برنامه‌ریزی و به‌صورت خاص معاونت فنی این سازمان بوده‌است. دستاورد این مطالعه اطلاعات جداول ۲ و ۳ در قالب «وزن فصول» فهرست بهای واحد پایه کار بود که ملاک محاسبه و تعیین شاخص‌های تعدیل اعلام‌شده از سوی شورای عالی فنی است. نمونه‌هایی از این اطلاعات در جداول ۲ و ۳ آمده است:

جدول ۲. فهرست بهای واحد پایه رشته شبکه توزیع آب

شماره فصل	عنوان فصل	جمع فصل (به میلیون ریال)	درصد به رشته
اول	عملیات لوله‌گذاری با لوله‌های آزیست سیمان	۱,۴۹۶	۱۱/۵۳
دوم	عملیات لوله‌گذاری با لوله‌های چدنی نشکن (داکتیل)	۱,۶۹۱	۱۳/۰۳
پنجم	نصب شیرها	۸۱,۵۳۰	۰/۶۳
ششم	احداث حوضچه‌های شیر	۹۳۰	۷/۱۷
هفتم	نصب انشعاب‌ها	۰,۵۵	۰/۰۰
هشتم	عملیات خاکی و مرمت نوار حفاری	۶,۹۶۶	۵۳/۶۹
نهم	کارهای فولادی	۱,۱۵۴	۸/۹۰
دهم	کارهای بتنی و قالب‌بندی	۵۹۰	۴/۵۵
یازدهم	حمل و نقل	۶۳	۰/۴۹
	جمع	۱۲,۹۷۵	۱۰۰/۰۰

مأخذ: معاونت فنی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور.

جدول ۳. فهرست بهای واحد پایه رشته چاه‌ها و قنات‌ها

شماره فصل	عنوان فصل	جمع فصل (به میلیون ریال)	درصد به رشته
اول	تجهیز و برچیدن کارگاه‌ها	۲۲۶	۸/۲۴
دوم	حفاری به روش دستی	۴۱۶,۲۴۴	۱۵/۱۷
سوم	حفاری به روش ضربه‌ای	۱۷۹,۲۷۲	۶/۵۳
چهارم	حفاری به روش دورانی	۱,۳۵۷,۲۹۲	۴۹/۴۶
پنجم	تهیه و نصب لوله	۵۳,۱۴۸	۱/۹۴
ششم	آزمایش و عملیات صحرایی	۳۷۱,۲۸۸	۱۳/۵۳
هفتم	کارهای متفرقه	۲۸,۸۷۳	۱/۵۳
هشتم	کارهای دستمزدی	۱۱۲,۰۱۰	۴/۰۸
	جمع	۲,۷۴۴,۱۲۲	۱۰۰/۰۰

مأخذ: معاونت فنی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور.

با توجه به اینکه این اطلاعات توسط مرجع رسمی تهیه شده و سال‌های متوالی در حوزه‌ها و رشته‌های مختلف طرح‌های عمرانی مورد استفاده عوامل اجرایی و دستگاه‌های اجرایی و نیز سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی بوده‌است، لذا رسمی بودن، تجربه‌شده بودن و فراگیر بودن این

طبقه‌بندی‌ها در طرح‌های عمرانی از نکات مثبت این اطلاعات است.

البته با دقت در جداول فوق می‌توان ملاحظه کرد که اطلاعات هر رشته در قالب فصول خاص فهرست بهای واحد کار پایه آن رشته ارائه شده است، فصولی که در برخی رشته‌های دیگر، اساساً وجود ندارد. یعنی برخی فصول در چندین رشته مشترک هستند و برخی فصول خاص یک یا حداکثر چند رشته هستند.

برای استفاده از این طبقه‌بندی یک روش این است که اطلاعات کلیه رشته‌ها اخذ و تمامی فصول مختلف ممکن در فهرس بهای تفکیک در آن درج شود. در این حالت برای هر رشته، فصول نامرتب و اجد مقدار عددی صفر فرض شده و فصول مرتبط براساس مقادیر اعلام شده ثبت می‌شود. البته این روش باعث می‌شود که ذکر تمام فصول متنوع ذیل همه رشته‌ها فهرست بسیار طویل و جزئی ایجاد نماید.

راه دیگر این است که برای تجمیع و همسان ساختن اطلاعات، آن بخش از اطلاعات تجزیه شده ذیل فصول متفاوت رشته‌ها در مواردی که تفاوت آن فصول از نظر این گزارش معنی‌دار نیست، با یک دیگر ترکیب شوند و ذیل یک عنوان فصل درج شوند. همچنین برخی از فصول که شامل اطلاعاتی هستند که از نظر این گزارش تفکیک آنها دارای اهمیت است، به دو یا چند دسته تقسیم شوند. این رویه در قالب مثال زیر ارائه شده است.

جدول ۴. تجزیه و ترکیب فصول برحسب رشته‌ها

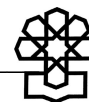
نام رشته	شبکه توزیع آب	چاه‌ها و قنات‌ها	آبیاری و زهکشی
عملیات لوله‌گذاری با لوله‌های آزیست سیمان	۱۱/۵۳	۰/۹۷	۰/۰۰
عملیات لوله‌گذاری با لوله‌های چدنی نشکن (داکتیل)	۱۳/۰۳	۰/۹۷	۰/۰۰
نصب شیرها	۰/۶۳	۰/۰۰	۰/۰۰
احداث حوضچه‌های شیر	۷/۱۷	۰/۰۰	۰/۰۰
نصب انشعاب‌ها	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
عملیات خاکی و مرمت نوار حفاری	۵۳/۶۹	۰/۰۰	۰/۰۰
کارهای فولادی	۸/۹۰	۰/۰۰	۰/۳۲
کارهای بتنی و قالب‌بندی	۴/۵۵	۰/۰۰	۱۸/۷۹
حمل و نقل	۰/۴۹	۰/۰۰	۲/۵۰
عملیات تخریب	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۱۳
عملیات خاکی با دست	۰/۰۰	۱۵/۱۷	۲/۶۲
عملیات خاکی با ماشین	۰/۰۰	۰/۰۰	۵۲/۰۱
عملیات بنایی با سنگ	۰/۰۰	۰/۰۰	۴/۳۲
اندود و بندکشی	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۱
کارهای فولادی با میلگرد	۰/۰۰	۰/۰۰	۶/۴۲
تجهیز و برچیدن کارگاه‌ها	۰/۰۰	۲۴/۸	۰/۰۰
حفاری (ضربه‌ای یا دورانی)	۰/۰۰	۵۵/۹۹	۰/۰۰

در جدول فوق در سطر چاه‌ها و قنات‌ها مثالی از تجزیه و نیز مثالی از ترکیب یادشده قابل مشاهده است. دو ستون اول این سطر حاصل تجزیه فصل پنجم رشته نامبرده یعنی «تهیه و نصب لوله» به دو فصل مشابه (فصول اول و دوم) از رشته «شبکه توزیع آب» است. چون انتساب تمامی مبالغ مربوط به «تهیه و نصب لوله» به تنها یکی از فعالیت‌های «عملیات لوله‌گذاری با لوله‌های آزیست سیمان» یا «عملیات لوله‌گذاری با لوله‌های چدنی نشکن (داکتیل)» اشکال جدی دارد، لذا تقسیم سهم آن به دو فعالیت اخیرالذکر در راستای اصلاح این اشکال ضروری است.^۱

در این روش باید توجه داشت که یافتن نقطه بهینه‌ای برای تجزیه و تقطیع فصول فهارس بها در رشته‌های مختلف از یکسو و ترکیب این فصول در برخی رشته‌ها از سوی دیگر از اهمیت زیادی برخوردار است.

نکته بسیار مهم دیگری که باید در این حالت به آن توجه کرد این است که این طبقه‌بندی رشته‌ها برای شناسایی وزن فصول فهارس بها، نیازمند تجزیه مبالغ اعتبارات تملک دارایی‌های

۱. به طریقی مشابه ستون آخر رشته چاه‌ها و قنات‌ها نیز حاصل ترکیب فصول سوم و چهارم آن رشته یعنی «حفاری به روش ضربه‌ای» و «به روش دورانی» است. چون برای تصمیم کلان طرح‌های عمرانی یا تهیه گزارشی در سطح و با رویکرد گزارش حاضر، ترکیب آنها مناسب‌تر به نظر می‌رسد و ارائه اطلاعات تفکیکی آنها به پیچیدگی و اطلاعاتی منجر می‌شود. مشابه این گونه صلاحدید، در رشته آبیاری و زهکشی نیز مشاهده می‌شود.

سرمایه‌ای در سطحی جزئی‌تر از فصول بودجه‌ای و حداقل در سطح برنامه‌های آن سند می‌باشد، چرا که انتساب رشته‌های فهارس بها در سطوح برنامه یا طرح می‌تواند اطلاعات دقیق‌تری فراهم‌کند، اما در قالب فصول بودجه به‌علت تنوع رشته‌های کاری ذیل برخی از فصول بودجه دچار خطای جدی خواهد شد.^۱

۳-۲. روش تمرکز بر اقلام عمده

در این روش وزن مالی اهم عناصر مورد استفاده در طرح یا پروژه با مطالعه هزینه‌های پروژه‌های نمونه (در سال ۸۵) تعیین شده‌است. به‌عنوان مثال اطلاعات مربوط به رشته ابنیه که اتفاقاً حجم عظیمی از طرح‌های عمرانی را به خود اختصاص می‌دهد در جدول ۵ آورده شده است.^۲

جدول ۵. ارزیابی وزن مالی اهم عناصر مورد استفاده در رشته ابنیه

براساس پروژه‌های نمونه (درصد)

ردیف	منابع	درصد وزن در پروژه
۱	انواع میلگرد	۳۰
۲	کارگر	۸
۳	سایر آهن‌آلات (ورق، نبشی، سپری، ناودانی)	۸
۴	تیرآهن	۷
۵	سیمان	۷
۶	حمل مصالح	۵
	جمع	۶۵

به‌دلیل قابلیت تعمیم بیشتر اطلاعات به‌دست آمده در روش اخیرالذکر^۳ و نیز با توجه به میدانی و عملیاتی بودن این اطلاعات، آنها را مبنای محاسبه آثار اعتبارات طرح‌های عمرانی قرار داده و اقدامات زیر انجام شده است:

مرحله اول: در این قسمت نخست سهم یا وزن مالی هر یک از فصول بودجه‌ای طی ۳ سال اخیر اندازه‌گیری شده‌است. بدین‌منظور جدول شماره ۶ تشکیل شده است:

۲. البته در تمام موارد فوق باید به اختلاف مفهوم فصل در بودجه با مفهوم فصل در فهرست‌های بها توجه کرد.
۲. حتی در بخش نفت هم حدود ۴۰ درصد پروژه‌ها ماهیت ساختمانی دارند نقل به مضمون از مدیر معاونت مهندسی نفت (جلسه سازمان برنامه ۸۶/۶/۳۱).
۳. حتی در بخش نفت هم حدود ۴۰ درصد پروژه‌ها ماهیت ساختمانی دارند نقل به مضمون از مدیر معاونت مهندسی نفت (جلسه سازمان برنامه ۸۶/۶/۳۱).

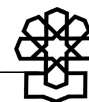

جدول ۶. سهم (درصد) و اعتبار (میلیون ریال) هریک از فصول، از کل اعتبارات عمرانی، دوره ۱۳۸۶-۱۳۸۴ براساس قوانین بودجه

شماره فصل	عنوان فصل	قانون ۸۴	قانون ۸۵	قانون ۸۶	جمع سه سال	سهم فصل
۱۰۱۰۰	قانون‌گذاری	۳۶۶۱۳	۴۵۹۹۴	۲۸۱۰۰	۸۲۶۰۷	۰.۰۴۶
۱۰۲۰۰	اداره امور عمومی	۴۸۱۰۷۳	۳۴۷۰۹۰	۹۵۲۶۹۷	۸۲۸۱۶۳	۰.۴۶۵
۱۰۳۰۰	امور قضائی	۹۹۵۹۳۷	۱۰۵۲۵۲۳	۲۳۰۴۷۱۵	۲۰۴۸۴۶۰	۱.۱۵۰
۱۰۴۰۰	خدمات مالی، فنی، مدیریت و برنامه‌ریزی	۶۷۳۸۲۳	۳۰۱۱۳۷	۹۸۱۳۵۷	۹۷۴۹۷۰	۰.۵۴۸
۱۰۵۰۰	پژوهش‌های اساسی	۱۷۱۷۴۰۱	۷۰۲۱۲۴	۱۲۶۱۱۷۱	۲۴۲۰۵۲۵	۱.۳۵۹
۲۰۱۰۰	دفاع	۱۵۲۰۴۱۴	۱۱۷۷۷۹۰	۱۵۲۷۹۳۱	۲۶۹۸۲۰۴	۱.۵۱۵
۲۰۲۰۰	نظم و امنیت عمومی	۱۸۰۱۴۳۹	۱۶۵۲۷۷۴	۲۶۴۴۱۱۹	۳۴۵۴۲۱۳	۱.۹۴۰
۳۰۱۰۰	آموزش	۷۳۱۲۰۸۲	۸۵۴۵۶۶	۱۷۹۲۲۹۵۲	۸۱۶۶۶۴۸	۴.۵۸۷
۳۰۲۰۰	فرهنگ و هنر، رسانه‌های جمعی و گردشگری	۲۵۲۷۱۵۷	۱۷۶۴۵۸۰۰	۴۸۲۰۲۲۷	۲۰۱۷۲۹۵۷	۱۱.۳۲۹
۳۰۳۰۰	بهداشت و سلامت	۳۴۴۸۲۷۹	۱۱۱۶۱۴۹	۴۰۵۳۷۳۵	۴۵۶۴۴۲۸	۲.۵۶۳
۳۰۴۰۰	رفاه و تأمین اجتماعی	۶۳۹۱۹۴	۲۳۵۶۸۹	۸۹۷۸۸۶	۸۷۴۸۸۳	۰.۴۹۱
۳۰۵۰۰	تربیت بدنی	۱۶۱۷۵۸۶	۲۰۹۶۴۶۰	۴۳۳۰۶۵۹	۳۷۱۴۰۴۶	۲.۰۸۶
۴۰۱۰۰	فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۷۰۸۲۰۰۶	۳۵۳۲۲۵۲	۹۰۹۹۲۸۵	۱۰۶۱۵۲۵۸	۵.۹۶۲
۴۰۲۰۰	منابع آب	۱۶۴۲۸۹۳۲	۱۷۶۷۷۰۰۰	۲۲۴۶۵۱۷۸	۳۴۱۰۵۹۳۲	۱۹.۱۵۴
۴۰۳۰۰	صنعت و معدن	۴۱۶۸۹۴۴	۳۳۵۳۲۷۹	۴۶۴۸۴۴۹	۷۵۲۲۲۲۳	۴.۲۲۵
۴۰۴۰۰	محیط زیست	۷۷۰۷۹۳	۴۷۲۵۶۴	۶۶۳۱۲۸	۱۲۴۳۲۵۷	۰.۶۹۸
۴۰۵۰۰	بازرگانی و تعاون	۸۹۱۲۶۶	۵۵۰۴۴۷	۱۰۰۳۱۱۲	۱۴۴۱۷۱۳	۰.۸۱۰
۴۰۶۰۰	انرژی	۸۴۲۸۵۵۸	۱۰۰۴۷۱۸۷	۱۰۲۸۹۱۰۶	۱۸۴۷۵۷۴۵	۱۰.۳۷۶
۴۰۷۰۰	حمل و نقل	۱۸۵۵۷۸۹۵	۱۳۹۶۰۴۸۲	۲۵۶۸۷۲۷۱	۳۲۵۱۸۳۷۷	۱۸.۲۶۳
۴۰۸۰۰	ارتباطات و فناوری اطلاعات	۲۷۲۹۳۰	۳۰۱۳۱۴	۴۸۰۲۶۰	۵۷۴۲۴۴	۰.۳۲۳
۴۰۹۰۰	مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری	۱۵۰۰۸۳۲۱	۶۵۵۳۰۷۷	۲۱۱۰۹۳۹۴	۲۱۵۶۱۳۹۸	۱۲.۱۰۹
	جمع کل	۹۴۳۸۰۶۵۳	۸۳۶۷۷۶۹۸	۱۳۷۲۷۰۷۳۲	۱۷۸۰۵۸۳۵۱	۱۰۰.۰۰۰

نکته قابل‌تأمل در جدول فوق تغییرات دسته‌بندی فصول بودجه‌ای در خلال ۳ سال اخیر است که البته چارچوب تحلیلی را دچار نقص اساسی نمی‌کند. به هر حال براساس اطلاعات در دسترس، حاصل جمع اعتبارات ۳ ساله هریک از فصول ۲۱ گانه به‌عنوان شاخص مناسبی برای محاسبه متوسط اعتبار آن فصل فرض شده و سهم آن فصل از کل اعتبارات عمرانی مصوب ۳ سال گذشته به عنوان سهم متوسط فصل مذکور در ستون آخر جدول درج شده‌است.

مرحله دوم: در مرحله بعد (پس از تعیین سهم متوسط فصل) از آنجایی‌که اطلاعات در دسترس کنونی محدود به بخش ساختمانی طرح‌های عمرانی بوده‌است، ناگزیر بر اساس نظرات کارشناسی

و برآوردهای میدانی تخمینی از «سهم بخش ساختمانی» هر فصل آورده شده است.^۱ به‌هرحال در این شرایط با محاسبه حاصل ضرب «سهم متوسط هر فصل» (از کل اعتبارات عمرانی مصوب مصوب) در «سهم بخش ساختمانی» آن فصل به «سهم هزینه‌های ساختمانی از کل طرح‌های عمرانی» (به واسطه اعتبارات اختصاص یافته به آن فصل) دست می‌یابیم. این شاخص نشان می‌دهد که در چارچوب هریک از فصول بودجه‌ای، چند درصد از اعتبارات عمرانی وارد بازار ساختمان می‌شود.

جدول ۷. برآورد سهم اعتبارات ساختمانی از کل اعتبارات به تفکیک فصول بودجه‌ای

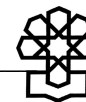
شماره فصل	عنوان فصول	سهم هر فصل از کل اعتبارات عمرانی (درصد)	سهم بخش ساختمان از اعتبارات عمرانی هر فصل (درصد)	سهم بخش ساختمانی هر فصل از کل اعتبارات عمرانی طی دوره ۱۳۸۴-۱۳۸۶ (درصد)
۱۰۱۰۰	قانون‌گذاری	۰/۰۴۶	۱۰۰	۰/۰۴۶
۱۰۲۰۰	اداره امور عمومی	۰/۴۶۵	۱۰۰	۰/۴۶۵
۱۰۳۰۰	امور قضایی	۱/۱۵۰	۱۰۰	۱/۱۵۰
۱۰۴۰۰	خدمات مالی، فنی، مدیریت و برنامه‌ریزی	۰/۵۴۸	۵۰	۰/۲۷۴
۱۰۵۰۰	پژوهش‌های اساسی	۱/۳۵۹	۱۰	۰/۱۳۶
۲۰۱۰۰	دفاع	۱/۵۱۵	۳۰	۰/۴۵۵
۲۰۲۰۰	نظم و امنیت عمومی	۱/۹۴۰	۵۰	۰/۹۷۰
۳۰۱۰۰	آموزش	۴/۵۸۷	۹۰	۴/۱۲۸
۳۰۲۰۰	فرهنگ و هنر، رسانه‌های جمعی و گردشگری	۱۱/۳۲۹	۵۰	۵/۶۶۵
۳۰۳۰۰	بهداشت و سلامت	۲/۵۶۳	۹۰	۲/۳۰۷
۳۰۴۰۰	رفاه و تأمین اجتماعی	۰/۴۹۱	۵۰	۰/۲۴۶
۳۰۵۰۰	تربیت بدنی	۲/۰۸۶	۸۰	۱/۶۶۹
۴۰۱۰۰	فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۵/۹۶۲	۵۰	۲/۹۸۱
۴۰۲۰۰	منابع آب	۱۹/۱۵۴	۳۰	۵/۷۴۶
۴۰۳۰۰	صنعت و معدن	۴/۲۲۵	۱۰	۰/۴۲۲
۴۰۴۰۰	محیط زیست	۰/۶۹۸	۲۰	۰/۱۴۰
۴۰۵۰۰	بازرگانی و تعاون	۰/۸۱۰	۳۰	۰/۲۴۳
۴۰۶۰۰	انرژی	۱۰/۳۷۶	۴۰	۴/۱۵۰
۴۰۷۰۰	حمل و نقل	۱۸/۲۶۳	۱۰	۱/۸۲۶
۴۰۸۰۰	ارتباطات و فناوری اطلاعات	۰/۳۲۳	۲۰	۰/۰۶۵
۴۰۹۰۰	مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری	۱۲/۱۰۹	۱۰۰	۱۲/۱۰۹
	جمع کل	۱۰۰		۴۵/۱۹۳

۱. البته بهتر است این تخمین باید در مراحل تکمیلی با دفاتر بخشی مربوطه در سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کنترل و تأیید شود.

مرحله سوم: حال باید هزینه‌های ساختمانی هریک از فصول را که به‌صورت درصدی از کل اعتبارات طرح‌های عمرانی مصوب به‌دست آوردم بین اهم اجزای بخش ساختمانی تسهیم کنیم تا تأثیر هر فصل بر روی هریک از بخش‌های ساختمان را به‌دست آوریم. جمع سهم این اجزای مهم طبق داده‌های دریافتی معادل ۶۵ درصد هزینه‌های بخش ساختمانی هر فصل است؛ لذا می‌توان نسبت آن را به کل طرح‌های عمرانی در هر فصل محاسبه کرد.

جدول ۸ نشان می‌دهد که حدود ۴۵/۲ درصد اعتبارات عمرانی در بخش ساختمانی هزینه می‌شود، حدود ۶۵ درصد از این میزان یعنی حدود ۲۹/۳ کل اعتبارات عمرانی میان انواع میلگرد (۱۳/۵۶ درصد)، سایر آهن‌آلات (ورق، نبشی، سپری، ناودانی) به میزان ۳/۶۲ درصد، تیرآهن (۱۶/۳ درصد)، سیمان (۳/۱۶ درصد)، کارگر (۳/۶۲ درصد) و حمل مصالح (۲/۲۶ درصد) توزیع می‌شود. در واقع ۱۳/۵۶ درصد از کل اعتبارات عمرانی در دوره ۱۳۸۶-۱۳۸۴ وارد بازار انواع میلگرد شده است.

جدول ۸. سهم ابنیه و ساختمان و اهم اجزای آن از کل اعتبارات عمرانی طی دوره ۱۳۸۶-۱۳۸۴

سهم اهم اجزای ابنیه و ساختمان از کل اعتبارات عمرانی طی دوره ۱۳۸۶-۱۳۸۴							سهم بخش ساختمانی هر فصل	عنوان فصل	شماره فصل
مجموع اهم اجزا	حمل مصالح	کارگر	سیمان	تیرآهن	سایر آهن آلات (ورق، نبشی، سپری، ناودانی)	انواع میلگرد			
۰/۰۳	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۱	۰/۰۴۶	قانون گذاری	۱۰۱۰۰
۰/۳۰	۰/۰۲	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۴	۰/۱۴	۰/۴۶۵	اداره امور عمومی	۱۰۲۰۰
۰/۷۵	۰/۰۶	۰/۰۹	۰/۰۸	۰/۰۸	۰/۰۹	۰/۳۵	۱/۱۵۰	امور قضایی	۱۰۳۰۰
۰/۱۸	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۸	۰/۲۷۴	خدمات مالی، فنی، مدیریت و برنامه ریزی	۱۰۴۰۰
۰/۰۹	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۴	۰/۱۳۶	پژوهش های اساسی	۱۰۵۰۰
۰/۳۰	۰/۰۲	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۴	۰/۱۴	۰/۴۵۵	دفاع	۲۰۱۰۰
۰/۶۳	۰/۰۵	۰/۰۸	۰/۰۷	۰/۰۷	۰/۰۸	۰/۲۹	۰/۹۷۰	نظم و امنیت عمومی	۲۰۲۰۰
۲/۶۸	۰/۲۱	۰/۳۳	۰/۲۹	۰/۲۹	۰/۳۳	۱/۲۴	۴/۱۲۸	آموزش	۳۰۱۰۰
۳/۶۸	۰/۲۸	۰/۴۵	۰/۴۰	۰/۴۰	۰/۴۵	۱/۷۰	۵/۶۶۵	فرهنگ و هنر، رسانه های جمعی و گردشگری	۳۰۲۰۰
۱/۵۰	۰/۱۲	۰/۱۸	۰/۱۶	۰/۱۶	۰/۱۸	۰/۶۹	۲/۳۰۷	بهداشت و سلامت	۳۰۳۰۰
۰/۱۶	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۷	۰/۲۴۶	رفاه و تأمین اجتماعی	۳۰۴۰۰
۱/۰۸	۰/۰۸	۰/۱۳	۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۱۳	۰/۵۰	۱/۶۶۹	تربیت بدنی	۳۰۵۰۰
۱/۹۴	۰/۱۵	۰/۲۴	۰/۲۱	۰/۲۱	۰/۲۴	۰/۸۹	۲/۹۸۱	فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۴۰۱۰۰
۳/۷۴	۰/۲۹	۰/۴۶	۰/۴۰	۰/۴۰	۰/۴۶	۱/۷۲	۵/۷۴۶	منابع آب	۴۰۲۰۰
۰/۲۷	۰/۰۲	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۰۳	۰/۱۳	۰/۴۲۲	صنعت و معدن	۴۰۳۰۰
۰/۰۹	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۴	۰/۱۴۰	محیط زیست	۴۰۴۰۰
۰/۱۶	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۷	۰/۲۴۳	بازرگانی و تعاون	۴۰۵۰۰
۲/۷۰	۰/۲۱	۰/۳۳	۰/۲۹	۰/۲۹	۰/۳۳	۱/۲۵	۴/۱۵۰	انرژی	۴۰۶۰۰
۱/۱۹	۰/۰۹	۰/۱۵	۰/۱۳	۰/۱۳	۰/۱۵	۰/۵۵	۱/۸۲۶	حمل و نقل	۴۰۷۰۰
۰/۰۴	۰/۰۰	۰/۰۱	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۰۶۵	ارتباطات و فناوری اطلاعات	۴۰۸۰۰
۷/۸۷	۰/۶۱	۰/۹۷	۰/۸۵	۰/۸۵	۰/۹۷	۳/۶۳	۱۲/۱۰۹	مسکن و عمران شهری، روستایی و عشایری	۴۰۹۰۰
	۲۹/۳۸	۲/۲۶	۳/۶۲	۳/۱۶	۳/۱۶	۳/۶۲	۱۳/۵۶	۴۵/۱۹۳	جمع کل (درصد)

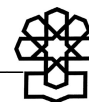
۱. به عنوان مثال «ردیف فصل حمل و نقل» و ستون «انواع میلگرد» نشان می دهد که ۰/۵۵ درصد از کل اعتبارات عمرانی طی دوره ۱۳۸۶-۱۳۸۴ در بخش حمل و نقل و برای خرید انواع میلگرد در نظر گرفته شده است (مطابق با قوانین بودجه).

۲. به میزان ۴۵/۲ درصد از کل اعتبارات عمرانی طی دوره ۱۳۸۶-۱۳۸۴ به بخش ابنیه و ساختمان انتقال می یابد (مطابق با قوانین بودجه).

۴. اثر افزایش اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بر قیمت برخی نهاده‌های مرتبط

افزایش اعتبارات عمرانی طی دوره ۱۳۸۰-۱۳۸۵ در جدول ۹ و نمودار ۲ نشان داده شده است. با توجه به اینکه میزان اعتبار در نظر گرفته شده در قانون بودجه بالاتر از میزان عملکرد است، لازم است که عملکرد تخصیص اعتبار ملاک مطالعه قرار بگیرد باشد. آنچه که به عنوان عملکرد اعتبارات عمرانی گزارش می‌شود در واقع میزان اعتبار تخصیص داده شده به دستگاه‌هاست (پرداختی به دستگاه‌ها) که به طور کامل هزینه نمی‌شود. از این‌روی میزان عملکرد اعتبارات عمرانی تفاوت میان پرداختی به دستگاه‌ها و خالص سپرده‌های دولت نزد بانک مرکزی در نظر گرفته شده است. به عنوان مثال میزان اعتبارات عمرانی در قانون بودجه، پرداخت اعتبارات عمرانی به دستگاه‌ها، و میزان استفاده دستگاه‌ها از اعتبارات عمرانی در سال ۱۳۸۵، به ترتیب ۱۷۶۱۲۰، میلیارد ریال ۱۳۸۱۲۸ و ۱۰۳۶۲۸٫۷ میلیارد ریال است. در واقع ۷۵ درصد از اعتبارات عمرانی مصوب بودجه به دستگاه‌ها پرداخت شده است. همچنین ۷۵ درصد از اعتبارات اختصاص داده شده به دستگاه‌ها به مصرف رسیده است که ناشی از محدودیت ظرفیت جذب است. در کل ۵۹ درصد از اعتبارات عمرانی مصوب بودجه ۱۳۸۵ در عمل به مصرف رسیده است. اعتبارات عمرانی در نظر گرفته شده در قانون بودجه در سال ۱۳۸۵ نسبت به سال ۱۳۸۳ به میزان ۷۸ درصد رشد داشته است در حالی که عملکرد اعتبارات عمرانی به میزان ۱۱۰ درصد رشد داشته است. در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ اعتبار پرداخت شده به دستگاه‌ها به ترتیب ۹۳ درصد و ۲۵ درصد رشد داشته است در حالی که در این دو سال، مصرف این اعتبارات توسط دستگاه‌ها (عملکرد) به ترتیب از رشدی معادل ۴۰ درصد و ۵۰ درصد برخوردار است. در واقع قسمتی از اعتبارات پرداخت شده در سال ۱۳۸۴ در سال ۱۳۸۵ به مصرف رسیده است. از این‌روی علی‌رغم اینکه اعتبار پرداخت شده به دستگاه‌ها در سال ۱۳۸۵ از رشد کمتری نسبت به سال ۱۳۸۴ برخوردار است، اما عملکرد اعتبارات عمرانی در سال ۱۳۸۵ از رشد بیشتری نسبت به سال ۱۳۸۴ برخوردار است. این مسئله در افزایش تقاضا برای کالاها و خدمات مورد نیاز در طرح‌های عمرانی نقش مهمی دارد.

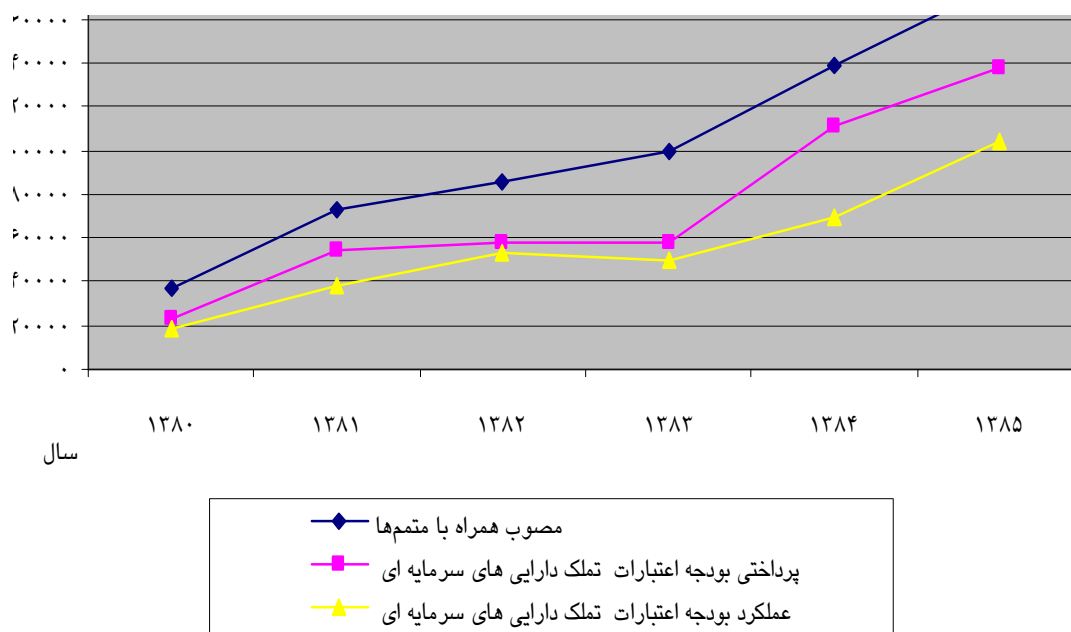
جدول ۹. میزان اعتبارات عمرانی بر اساس قوانین بودجه، پرداختی به دستگاه‌ها و عملکرد

(ارقام به میلیارد ریال)

در سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۸۵

سال	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
مصوب قانون بودجه همراه با متمم‌ها	۳۶۶۲۰	۷۲۶۸۲	۸۵۲۰۹	۹۹۱۶۴	۱۳۸۴۰۹	۱۷۶۱۲۰
پرداختی بودجه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۲۳۵۱۰	۵۴۰۲۸	۵۷۷۷۲	۵۷۵۱۵	۱۱۰۷۳۶	۱۳۸۱۲۸
عملکرد بودجه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۱۸۰۸۷	۳۷۸۶۲	۵۲۹۰۷	۴۹۲۵۶	۶۹۱۸۹	۱۰۳۶۲۹

نمودار ۲. اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (میلیارد ریال) در سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۸۵

افزایش اعتبارات عمرانی تورم را تحت تأثیر قرار می‌دهد، اما محاسبه میزان دقیق این تأثیرگذاری بسیار پیچیده است. در این بخش اثر افزایش اعتبارات عمرانی بر قیمت کالاها و خدمات بخش ساختمان به‌عنوان بخشی از اقلام مورد استفاده در طرح‌ها بررسی می‌شود. افزایش قیمت این کالاها و خدمات بر قیمت سایر کالاها و خدمات اثر گذاشته و بر اساس مکانیسم نمودار ۱ باعث افزایش تورم می‌شود.

با داشتن سهم اقلام عمده بخش ساختمان از کل اعتبارات عمرانی در بودجه‌های سنواتی

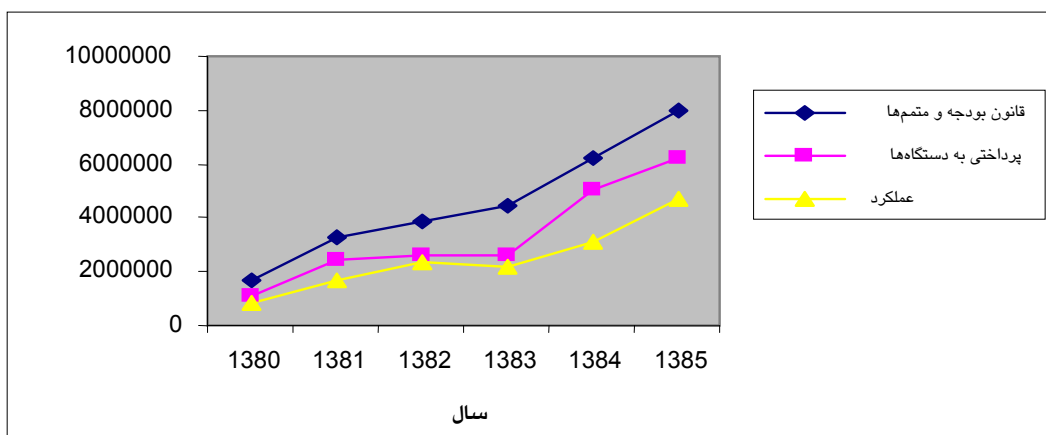

۱۳۸۶-۱۳۸۷ (جدول ۸) و با ملاحظه اعتبارات عمرانی (جدول ۹ و نمودار ۲) میزان اعتبارات عمرانی تخصیص داده شده به اقلام عمده بخش ساختمان را می توان تخمین زد (جدول ۱۰ و نمودار ۳). از آنجا که اعتبارات عمرانی بخش ساختمان به صورت ضریبی از کل اعتبارات عمرانی در نظر گرفته شده است تحلیل ارائه شده در رشد اعتبارات عمرانی در اینجا نیز به قوت خود باقی است. به عنوان مثال عملکرد اعتبارات عمرانی بخش ساختمان در سال ۱۳۸۵ نسبت به ۱۳۸۳ از رشدی معادل ۱۱۰ درصد برخوردار است. با مشخص بودن سهم اقلام عمده بخش ساختمان از کل اعتبارات عمرانی، میزان اعتبار تخصیص داده شده به این اقلام در سال های متفاوت برآورد می شود. با داشتن روند قیمت های این اقلام و میزان اعتبارات تخصیص داده شده به آنها رابطه میان افزایش اعتبارات عمرانی و افزایش قیمت آنها قابل بررسی است که به صورت موردی اعتبار تخصیص داده شده به «انواع میلگرد» مطالعه می شود.

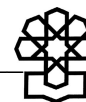
جدول ۱۰. برآورد اعتبار تخصیص داده شده در قوانین بودجه و عملکرد به حوزه ابنیه و ساختمان

سال	قانون بودجه و متممها	پرداختی به دستگاهها	عملکرد
۱۳۸۰	۱۶۵۴۹۶۲/۵	۱۰۶۲۴۸۴/۱	۸۱۷۳۹۴/۲
۱۳۸۱	۳۲۸۴۷۰۷/۴	۲۴۴۱۶۷۹/۸	۱۷۱۱۰۷۸/۵
۱۳۸۲	۳۸۵۰۸۳۸/۳	۲۶۱۰۸۸۱/۸	۲۳۹۱۰۰۰/۵
۱۳۸۳	۴۴۸۱۵۰۴/۶	۲۵۹۹۲۶۷/۳	۲۲۲۶۰۲۸/۵
۱۳۸۴	۶۲۵۵۰۹۸/۴	۵۰۰۴۴۷۶/۴	۳۱۲۶۸۴۸/۷
۱۳۸۵	۷۹۵۹۳۶۶/۳	۶۲۴۲۳۹۹/۲	۴۶۸۳۲۷۷/۲

نمودار ۳. تخصیص داده شده در قانون بودجه و عملکرد آن در حوزه ابنیه و ساختمان (میلیارد ریال)

۱. در جدول ۵ نشان داده شد که ۶۵ درصد از اعتبارات بخش ابنیه و ساختمان به چند قلم کالای عمده تخصیص داده می شود. در جدول ۶ متوسط سهم هر یک از فصول بودجه از اعتبارات عمرانی در طی سال های ۱۳۸۶-۱۳۸۴ محاسبه شده و در جدول ۷ سهم اعتبار بخش ساختمانی هر فصل از کل اعتبارات عمرانی طی دوره ۱۳۸۶-۱۳۸۴ (درصد) به دست آمده است (با استفاده از جدول ۶ و همچنین تخمین سهم بخش ساختمان از اعتبارات عمرانی هر فصل). در جدول ۸ سهم اقلام عمده بخش ساختمان از کل اعتبارات عمرانی در این دوره محاسبه شده است.

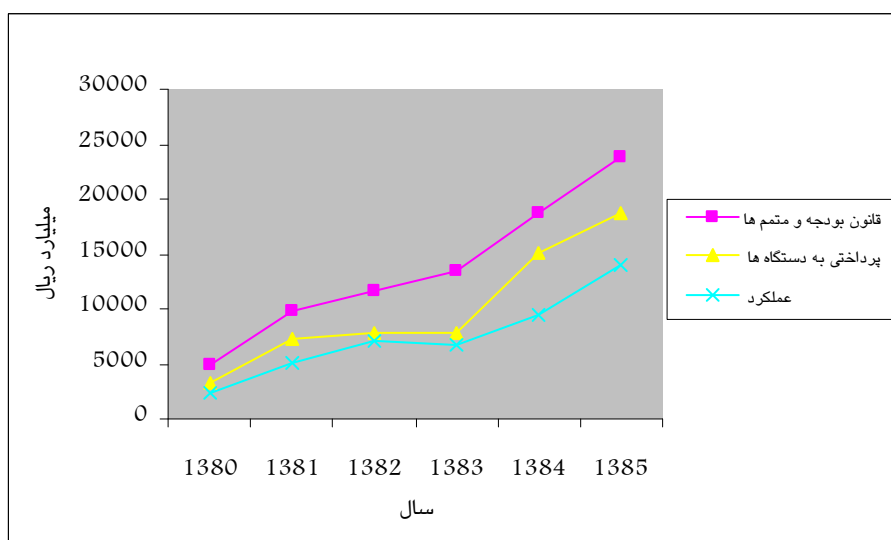

در جدول ۸ نشان داده شد که ۱۳/۵۶ درصد از کل اعتبارات عمرانی به بازار «انواع میلگرد» وارد می‌شود. میزان اعتبار تخصیص داده شده به این بازار در طی دوره سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۸۵ در جدول ۱۱ و نمودار ۴ ارائه شده است. همانطور که انتظار است میزان تقاضای ایجاد شده از اعتبارات عمرانی در بازار «انواع میلگرد» از رشد چشمگیری برخوردار است.

جدول ۱۱. برآورد اعتبار تخصیص داده شده در قوانین بودجه و عملکرد به انواع میلگرد (میلیارد ریال)

سال	قانون بودجه و متمم‌ها	پرداختی به دستگاه‌ها	عملکرد
۱۳۸۰	۴۹۶۴.۹	۳۱۸۷.۵	۲۴۵۲.۲
۱۳۸۱	۹۸۵۴.۱	۷۳۲۵.۰	۵۱۳۳.۲
۱۳۸۲	۱۱۵۵۲.۵	۷۸۳۲.۶	۷۱۷۳.۰
۱۳۸۳	۱۳۴۴۴.۵	۷۷۹۷.۸	۶۶۷۸.۱
۱۳۸۴	۱۸۷۶۵.۳	۱۵۰۱۳.۴	۹۳۸۰.۵
۱۳۸۵	۲۳۸۷۸.۱	۱۸۷۲۷.۲	۱۴۰۴۹.۸
جمع	۸۲۴۵۹.۴	۵۹۸۸۳.۶	۴۴۸۶۶.۹

نمودار ۴. اعتبارات تزریق شده به بازار «انواع میلگرد»

قیمت «انواع فولاد» در دوره ۱۳۸۳-۱۳۸۵ به صورت ماهیانه در نمودارهای ۵ و ۶ نشان داده شده است. نمودار ۵ نشان می‌دهد که در سه ماهه اول ۱۳۸۳ قیمت انواع میلگرد ساده کاهش یافته است، در سه ماهه دوم افزایش یافته و در شش ماهه دوم ۱۳۸۳ و شش ماهه اول ۱۳۸۴ کاهش یافته است. در شش ماهه دوم ۱۳۸۴ قیمت این کالاها تا حدودی ثابت مانده است. در سال ۱۳۸۵ قیمت‌ها روند صعودی در پیش گرفته است. به عنوان مثال از فروردین تا آذر ماه قیمت میلگرد ساده

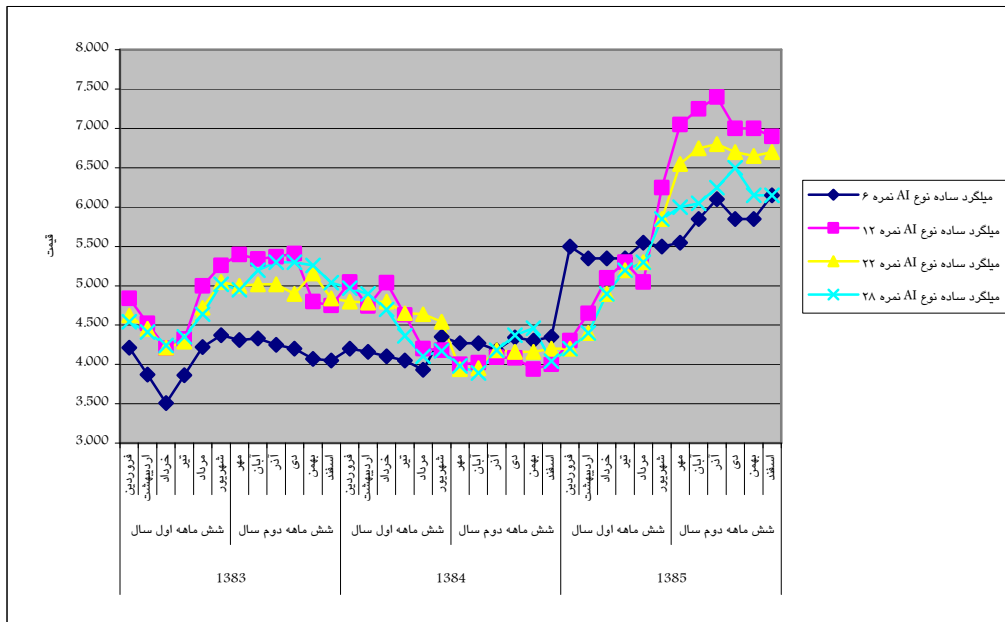
نوع AI-12 به میزان ۷۲ درصد رشد داشته است. در سال ۱۳۸۵ قیمت میلگرد ساده نوع AI-22 به میزان تقریباً ۶۰ درصد رشد داشته است. همانطور که بیان شد قسمتی از اعتبارات عمرانی پرداخته شده به دستگاه‌ها که در سال ۱۳۸۴ به مصرف نرسیده بود در سال ۱۳۸۵ از آنها استفاده شده است و این امر موجب شد که عملکرد اعتبارات عمرانی در سال ۱۳۸۵ از رشد ۵۰ درصدی نسبت به سال ۱۳۸۴ برخوردار باشد و این امر در افزایش قیمت انواع میلگرد تأثیر بسزایی داشته است. همان‌طور که نمودارهای ۵ و ۶ نشان می‌دهند قیمت انواع میلگرد ساده و آجدار در سال ۱۳۸۵ روند صعودی داشته است که شروع این افزایش قیمت‌ها بهمن ماه و اسفند ماه ۱۳۸۴ است. علی‌رغم اینکه در سال ۱۳۸۴ عملکرد اعتبارات عمرانی از رشد ۴۰ درصدی برخوردار است اما قیمت انواع میلگرد در تداوم روند کاهش قیمت شش‌ماهه دوم ۱۳۸۳ در ابتدا کاهش یافته و سپس ثابت مانده است و در پایان این سال روند افزایش قیمت‌ها آغاز شده است. به‌نظر می‌رسد که محدودیت ظرفیت جذب در سال ۱۳۸۵ اثر خود را نشان داده است و عرضه انواع فولاد (تولید داخل و واردات) متناسب با تقاضای القایی ناشی از اعتبارات عمرانی نبوده است که در نهایت قیمت آن افزایش یافته است. اثر انتقال منابع از سایر بخش‌ها به بخش ساختمان، واردات و انتظارات تورمی بر تقاضای انواع میلگرد نیز قابل بحث است.^۱ قیمت سایر اجزای عمده بخش ساختمان در نمودارهای ۷ تا ۹ نشان داده شده است که در مجموع تحلیل ارائه شده برای بازار انواع میلگرد برای آنها نیز معتبر است.

این مطالعه می‌تواند با برآورد دقیق‌تر سهم بخش ساختمان در هر فصل بودجه نتایج بهتری از میزان تقاضای القاشده توسط دولت، با استفاده از طرح‌های عمرانی، بهبود یابد. مطالعه روند واردات انواع کالاهای بخش ساختمان و مقایسه آن با عملکرد اعتبارات عمرانی امکان مطالعه بهتر ظرفیت جذب را فراهم می‌کند.

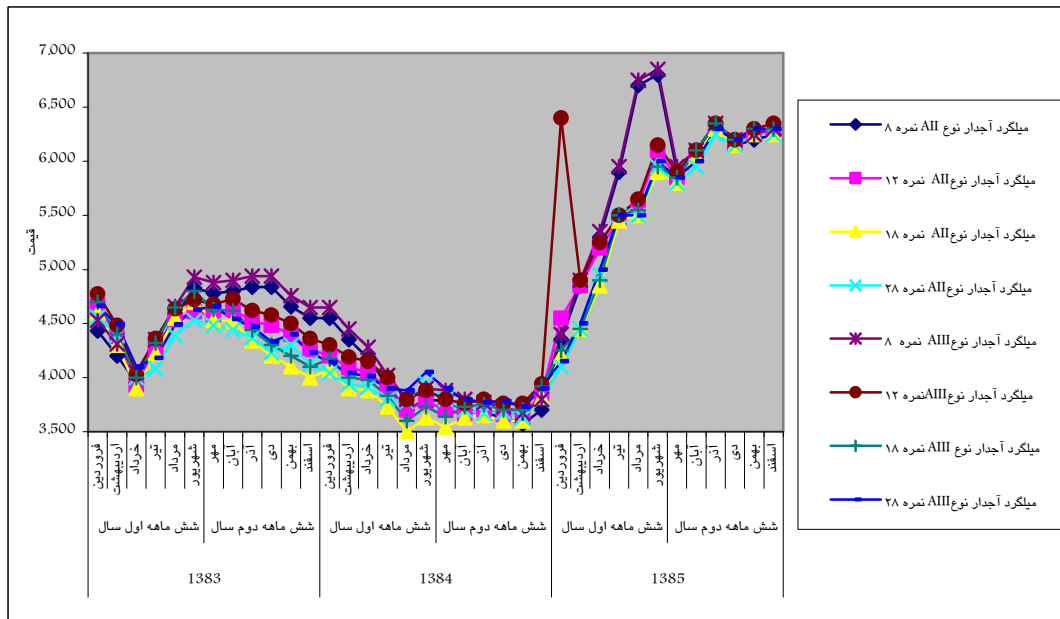
۱. در این مطالعه بررسی نشده است.

نمودار ۵. قیمت انواع میلگرد ساده

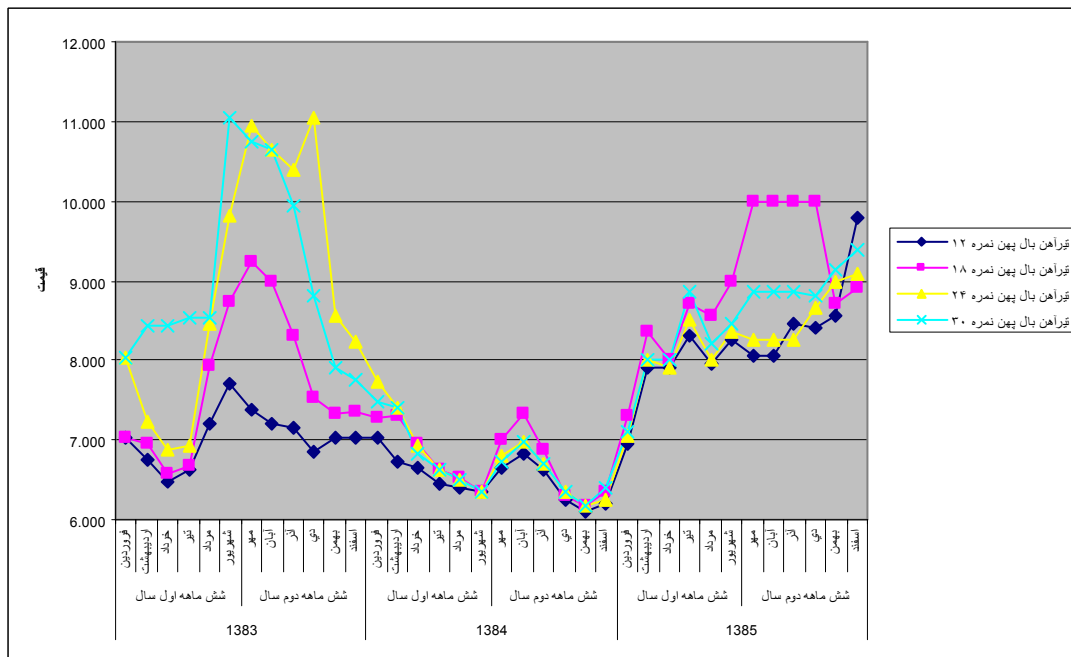

نمودار ۶. قیمت انواع میلگرد آجدار

نمودار ۹. تیرآهن بال پهن

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

فرایند تعریف، تصویب، اجرا، نظارت و بهره‌برداری از طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای به‌عنوان اصلی‌ترین کانال حضور بخش عمومی در عرصه سرمایه‌گذاری از قوانین و مقرراتی تبعیت می‌کند که این قوانین و مقررات در نوع خود پیچیده و گاه متناقض هستند. لذا رابطه یک به یکی بین اعتبارات طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای با نتایج عملی چنین طرح‌های از جمله افزایش اشتغال، سرمایه‌گذاری، رشد و ... برقرار نیست، چه‌بسا این نوع افزایش اعتبارات خود به دلیل افزایش انتظارات تورمی، منجر به افزایش تورم شود و این تورم میزان واقعی حجم عملیات مورد انتظار را کاهش دهد. افزایش تورم از آن جهت صورت می‌گیرد که این طرح‌ها در مدت مقرر به بهره‌برداری نمی‌رسند تا مازاد تقاضا را پوشش دهند و همه نهادهای مورد تقاضا نیز در داخل قابل تولید نیستند، لذا افزایش اعتبارات طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای تنها در صورت تخصیص براساس اولویت‌بندی به‌عنوان یک عامل ضدتورمی عمل خواهند کرد.

شماره مسلسل: ۸۹۲۲

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: جریان اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در چارچوب قوانین و مقررات موجود و اثر آن بر قیمت برخی نهاده‌ها

Report Title:

نام دفتر: مطالعات برنامه و بودجه (گروه بودجه)

تهیه و تدوین: علی پناهی، شهرام حلاج نیشابوری، رضا زمانی، عاطفه جلالی موسوی

ناظر علمی: محمد قاسمی

متقاضی: احمد توکلی (رئیس مرکز پژوهش‌ها)

ویراستار: —

واژه‌های کلیدی و معادل انگلیسی آن‌ها:

۱. طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (Investment Project)

۲. تورم (Inflation)

منابع و مآخذ تهیه گزارش:

۱. قوانین بودجه سالیانه.

۲. قانون محاسبات عمومی.

۳. قانون برنامه و بودجه.

تاریخ انتشار: ۱۳۸۶/۱۲/۲۶